

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

AZ/FEZ/ ROW/VV

Raadscommissieverslag, 6 januari 2010

DEFINITIEF

Vergadering

Gezamenlijke vergadering van de Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Vergaderdatum

6 januari 2010 van 19.30 uur tot 23.30 Boekmanzaal stadhuis

Verslag

[13 januari 2010]

vastgesteld op:

Voorzitter: mevrouw Bos

Commissiegriffier: de heer Blokhuis

Verslaglegging: mevrouw Vernooij (Notuleerservice Nederland)

Aanwezige commissieleden: mevrouw Alberts (SP), de heer Bakker (SP), mevrouw Bergervoet (PvdA), mevrouw Van Doorninck (GroenLinks), de heer Van Drooge (CDA), de heer Flos (VVD), mevrouw Van der Garde (PvdA), de heer Korff (D66), de heer Manuel (D66), mevrouw Van Pinxteren (GroenLinks) en mevrouw Van der Werf (CDA)

Aanwezige enquêtecommissieleden: mevrouw Boelhouwer, mevrouw Buurma, de heer Limmen en de heer De Wolf

Afwezige commissieleden: de heer Beishuizen (VVD), de heer Van der Burg (VVD), mevrouw Gazic (PvdA), de heer De Goede (GroenLinks), mevrouw Hauet (PvdA), mevrouw Hoogerwerf (D66), de heer Ivens (SP), mevrouw Kaplan (PvdA), de heer Mahdi (PvdA), mevrouw Manuela (PvdA), mevrouw Meijer (SP), de heer Molenaar (GroenLinks), de heer Mulder (PvdA), mevrouw Netjes (CDA), de heer Ng (VVD), mevrouw Ornstein (VVD), de heer Paternotte (D66), de heer Sancisi (D66), de heer Verweij (VVD), mevrouw Willemse (PvdA) en de heer Van 't Wout (VVD)

Afwezige enquêtecommissieleden: de heer Geurts

Overige aanwezigen: mevrouw Pe (griffie), de heer Hendriks (Policy Research), de heer Moester (Policy Research), de heer Rijcken (Policy Research)

Algemeen

1.

Opening

De **VOORZITTER:** Ik heet u hierbij welkom bij de openbare gezamenlijke vergadering van de raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten. Een hele mond vol. Ik wil u allemaal hartelijk welkom heten. Voor diegenen die ik nog niet gezien heb of zij die hier voor het eerst zijn ook mijn beste wensen voor 2010. Met name ook een welkom aan het publiek, de pers en de leden van de enquêtecommissie.

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverslag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

2. Mededelingen

De **VOORZITTER**: Als mededeling het volgende. Dit is een gecombineerde raadscommissievergadering en er komen twee van deze vergaderingen. De eerste vergadering krijgen de leden van de commissies de gelegenheid om met name de enquêtecommissie te bevragen. Het college van b en w heeft bij deze commissievergadering nog geen rol. U zult uiterlijk maandag 11 januari om 14.00 een gedetailleerde reactie op het rapport van b en w toegestuurd krijgen. U zult dan ook een woordelijk verslag van deze vergadering ontvangen.

De heer **VAN DROOGE**: Inmiddels heeft het college toegezegd dat ze uiterlijk vrijdagmiddag de schriftelijke reactie zullen geven. Het college heeft toegezegd dat het rondgestuurd wordt naar iedereen die hier is. Dus voor het weekend heeft iedereen dat.

De **VOORZITTER**: Vanuit het presidium horen we dus nu dat dat vrijdag is. Lukt het ook om op dat moment het verslag te doen of lukt dat niet? Het verslag van deze vergadering krijgt u toch maandag. Tijdens de commissievergadering van woensdag 13 januari kan de gecombineerde commissie in debat met het college. Het presidium heeft laten weten dat zij ervan uitgaat dat alle vier betrokken portefeuillehouders hierbij aanwezig zullen zijn. Dat voor zover mijn mededelingen. Ik wil trouwens wel proberen om een eerste en een tweede termijn te geven maar niet te interrumperen bij de antwoorden van de enquêtecommissie. Ik heb begrepen dat de heer Limmen ook nog een mededeling heeft.

De heer **LIMMEN**: Tot onze spijt moet de heer Geurts zich verontschuldigen voor deze bijeenkomst omdat hij ziek is. Hij heeft behoorlijke koorts en om die reden kan hij er niet bij zijn. Dat verdriet de commissie enorm. Vooral ook gegeven de enorme inzet van de heer Geurts gedurende het traject. Bij dezen wensen wij hem nogmaals van harte beterschap en hopen dat hij er bij de volgende commissieronde weer bij kan zijn.

De **VOORZITTER**: Zijn er verder nog mededelingen vanuit de commissie?

Mevrouw **VAN DOORNINCK**: Ik moet helaas de heer Molenaar verontschuldigen. Hij is onderweg van Haarlem naar Amsterdam maar of hij het gaat halen is de vraag.

De **VOORZITTER**: Ik vrees dat dat ook voor de VVD geldt en ik hoop dat de mensen binnenkort binnenkomen. Ik heb begrepen dat het vervoer op dit moment niet zo eenvoudig is. Verder geen mededelingen? Dan gaan wij naar agendapunt 3. Dat is het vaststellen van de agenda.

3. Vaststelling agenda

De **VOORZITTER**: Dat is vrij eenvoudig. Allereerst een rondvraag. Zijn er leden van de commissie die gebruik willen maken van de rondvraag? Nee? Dan kunnen we dat hameren. Dan is het enige agendapunt 5 en dat is het rapport van de enquêtecommissie Noord/Zuidlijn.

4. Rondvraag

Wordt gehamerd.

5.

Rapport Enquêtecommissie Noord/Zuidlijn

Er is een zevental sprekers. Zij zullen elk drie minuten krijgen en kunnen achtereenvolgens plaatsnemen. De eerste spreker die ik wil uitnodigen om naar voren te komen is de heer Dekker namens Rijdend Nederland.

De heer **DEKKER**: Als eerst wil ik iedereen het beste wensen voor het nieuwe jaar. De uitspraak van de burgemeester dat er geen vertrouwen is in de bestuurders betreffende de Noord/Zuidlijn was voor mij een beetje schokkend. Wij als vereniging willen dat de Noord/Zuidlijn onder de stad niet doorgaat omdat er te veel gevaren aan kleven. De damwanden bestaan uit panelen die op mes en groef in elkaar zitten en die zijn onafhankelijk van elkaar. Ik heb ook begrepen dat men de damwanden wil gaan bevriezen om de boor te laten draaien om minder water naar binnen te laten komen. Wij vinden dat als je de damwanden gaat bevriezen je dan een trillende beweging krijgt op de damwanden. Dus de bevriezing geeft nog meer trilling vrij om water aan te trekken en dat brengt veel gevaren met zich mee. De wegen kunnen naar beneden zakken en de huizen kunnen vrijkomen van water en dit water wordt dan onder de huizen weggezogen naar de damwanden toe. Wij vinden dus dat aan het verhaal veel gevaren kleven. We vinden wel dat de metro vanuit Noord naar het Centraal Station tot stand gebracht kan worden maar dat andere verhaal vinden wij geen goede zaak. Het is ook zo dat we ons afvragen of de verzekering rond is voor mensen die schade leiden door dit verhaal, voor mensen die op de weg rijden en wegzakken en voor verdere verzakkingen. Ik heb ook begrepen dat er weinig geld is dus ik ben een beetje bang dat de verzekeringmaatschappij zich hier niet in thuis voelt om de boel te verzekeren. Dan hebben we nog een groot probleem. Dat zijn de mensen die in het gebied aan het wandelen zijn en het verkeer dat aanwezig is. Tijdens het boren vinden wij dat dus niet verantwoord.

De **VOORZITTER**: U heeft nog een halve minuut.

De heer **DEKKER**: Het gebied moet vrijgemaakt worden als de boor aan het draaien is. Het hele gebied, want als zich vreemde gevallen voordoen in de zin dat de boel naar beneden zakt, wat volgens mij kan gaan gebeuren omdat een groot gedeelte van Amsterdam bestaat uit water. Dat zal gevolgen kunnen hebben.

De **VOORZITTER**: Wilt u alstublieft afronden?

De heer **DEKKER**: Dat was het enige. Ik wilde even toelichten dat wij veel gevaren zien in dit hele verhaal van de Noord/Zuidlijn en de veiligheid en de waarborg van de mensen voor de verzekering.

De **VOORZITTER**: Dank u. Zijn er leden van de commissie die vragen willen stellen? De heer Van Drooge.

De heer **VAN DROOGE**: Korte vraag. Heeft u het rapport gelezen?

De heer **DEKKER**: Ik heb het rapport nog niet gelezen.

De heer **VAN DROOGE**: Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Zijn er nog meer leden van de commissie die een vraag willen stellen?

De heer **DEKKER**: Dat heeft niets met de gevaren te maken.

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverlag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

De **VOORZITTER**: Neem mij niet kwalijk. Ik wil eerst even weten of er andere mensen zijn die een vraag willen stellen. De vraag van de heer Van Drooge is beantwoord. Geen andere vragen? Ik dank u vriendelijk voor uw inspraak. Dan gaan we naar de heer Van Lamoen namens de vereniging Bovengrondse.

De heer **VAN LAMOEN**: Dames en heren, geachte raadsleden. De enquêtecommissie heeft een zeer diepgaand onderzoek gedaan en een uitstekend rapport geproduceerd waarin een groot aantal harde maar zeer terechte conclusies wordt getrokken. De enquêtecommissie verdient veel waardering voor de grote prestatie die zij heeft geleverd. De meest verstrekkende conclusie, namelijk conclusie 19, is dat het besluit tot aanleg van de Noord/Zuidlijn nooit door het college en de raad had mogen worden genomen om een groot aantal redenen. De fracties die in 2002 hebben ingestemd met dit aanlegbesluit, te weten de fracties van PvdA, VVD, D66 en CDA, dragen de verantwoordelijkheid voor dit rampzalige besluit dat de stad Amsterdam in grote financiële problemen heeft gebracht en bij volledige afbouw van het project tot aan de rand van de financiële afgrond zal brengen. In juni 2009 heeft de gemeenteraad op basis van het rapport van de commissie Veerman besloten tot volledige afbouw van de Noord/Zuidlijn. Het rapport van de enquêtecommissie leidt tot de conclusie dat dit besluit onverantwoord is geweest. Ik verwijs naar de conclusies 13 en 14 waarin expliciet wordt gesteld dat een externe toets van de contracten en risicoreserveringen dient plaats te vinden. Een dergelijke externe toets heeft tot op heden niet plaatsgevonden. De commissie Veerman heeft slechts een zeer summier rapport geproduceerd dat uitgaat van totale projectkosten ad 3,1 miljard waarvoor geen enkele controleerbare onderbouwing wordt gegeven. Tijdens zijn verhoor heeft oud-ambtenaar De Boer, destijds beleidsadviseur van de Bestuursdienst van de gemeente Amsterdam, expliciet gesteld dat er geen onderbouwing bestaat van de cijfers die de commissie Veerman heeft aangeleverd. Uit het rapport van de enquêtecommissie moet worden geconcludeerd dat de gemeenteraad niet kan vertrouwen op de informatie die door het college wordt aangeleverd en zijn controlerende functie veel dieper dient uit te oefenen door zelf een externe toetsing te laten uitvoeren. De enquêtecommissie stelt in aanbeveling 22 dat de raad een debat voert over de risico's van het boren. Ik adviseer de raad dit debat een veel bredere strekking te geven en het debat te voeren over alle risico's van het project, de risicodekking en de totale projectkosten. Om een goed debat te kunnen voeren is het noodzakelijk dat de gemeenteraad besluit een extern instituut, bijvoorbeeld Aran Risk Consultants de opdracht te geven een toetsing uit te voeren van ten eerste alle projectrisico's, ten tweede de risicobedragen en de kans van optreden van risico's, ten derde de risicodekking en ten vierde de totale projectkosten. Deze toetsing zal zeer waarschijnlijk uitwijzen dat het kostenplaatje dat de commissie Veerman heeft gegeven, ad 1,3 miljard euro, slechts een politiek wenselijk kostenplaatje is en dat de werkelijke projectkosten uitkomen op 4 tot 5 miljard euro zoals ook door diverse deskundigen, ook onafhankelijk van elkaar, wordt voorspeld.

De **VOORZITTER**: U heeft nog een halve minuut.

De heer **VAN LAMOEN**: Ik verwijs in dat geval naar een artikel in het Parool van 2 januari waarin twee medewerkers van het RIGO een dergelijke uitspraak doen. Het serieus nemen van het rapport van de enquêtecommissie impliceert dat de gemeenteraad gehouden is om eerst een externe toets te laten uitvoeren alvorens een besluit kan worden genomen over de voortgang van het project. Wanneer de gemeenteraad zonder een dergelijke toets besluit tot volledige afbouw van het project stoot hij zich gelijk een ezel voor de tweede maal aan dezelfde steen. Tot slot nog twee opmerkingen inzake de risico's van het boren. Tot dusverre houdt de gemeente Amsterdam alle gegevens van technische aard inzake deze risico's geheim. Actualiteitenrubriek Nova heeft een half jaar geleden een WOB-verzoek ingediend om de beschikking te krijgen over deze gegevens. Dat is ongemotiveerd, of althans niet juist gemotiveerd, afgewezen.

De **VOORZITTER**: Wilt u afronden alstublieft?

De heer **VAN LAMOEN**: Ik wilde nog één zin uitspreken voorzitter als dat mag. Ik wilde ten slotte nog zeggen dat de verenging van Vrienden van de Binnenstad een half jaar geleden van wethouder Gerson de toezegging heeft gekregen dat zij de beschikking zou krijgen over alle gewenste gegevens inzake de risico's van het boren en dat deze toezegging tot op heden niet is nagekomen door de wethouder. Daarmee rond ik af.

De **VOORZITTER**: Dank u. U kunt nog even blijven zitten want ik wil nog even kijken of de commissieleden nog vragen hebben ter verheldering. Nee? Het is volstrekt helder wat u heeft gezegd. Dank u. Dan gaan wij nu naar de heer Van der Horst op persoonlijke titel over aanbevelingen van de enquêtecommissie Noord/Zuidlijn.

De heer **VAN DER HORST**: Dank u voorzitter. Ik wil het hebben over de inhoud van het rapport. Ik denk dat u in dit rapport alles kunt vinden wat u nodig heeft om een verstandig besluit te nemen. Het enige wat nog ontbreekt is verdere interpretatie van de gegevens die u heeft gekregen. In hoofdstuk 13, Romeinse XIII, een diepere betekenis, toont het rapport zonder commentaar het misbruik van de prognoses in het proces. Soetenhorst noemt het dodelijke observaties over nut en noodzaak van de nieuwe metro en sjoemelen met reizigersprognoses. Berkhout zegt: veel was al bekend zoals het aantal passagiers dat stelselmatig te hoog werd ingeschat om de subsidie van het Rijk binnen te halen. Dat is in gewone taal dus subsidiefraude en zelfbedrog. Ik meen dat Ton Damen meer gelijk heeft dan hij zich realiseerde toen hij reconstrueerde dat belangrijke besluiten al in 1991 zijn genomen. En waarom? Dat besluit is nog steeds bepalend. Aan de hand van tabel 24 en een grafiek op pagina 354 wil ik u graag meenemen, als u mij de tijd daarvoor geeft, om u te laten zien hoezeer alles gebaseerd is op opgeblazen prognoses. Die prognoses dienden voor de subsidie. Wij vragen u, waar ik u ook aanbeveel om nader onderzoek te doen is of het nog steeds de politiek is die wenst dat prognoses te hoog worden neergezet om dingen te realiseren. Realiseert u zich wel dat als de prognoses juist waren geweest we hier niet hadden gezeten en de stad nog net als voordat u begon met dit werk zou functioneren. Want dat doet hij nu ook nog. In de tabel en de gegevens die u in het rapport kunt gewoon kunt nabladeren want ze staan netjes op een rijtje, kunt u zien dat u na 2002 aan de hand van die prognoses bent genomen om een enorme scopewijziging ten opzichte van dat besluit van 1991 te realiseren. Die gegevens die gewoon zichtbaar niet deugen worden gebruikt om de Amstelveenlijn om te bouwen. De stadsregio dient daarvoor subsidieaanvragen in op basis van prognoses die u dus niet waar kunt maken. Ze doen dat dus namens u.

De **VOORZITTER**: U heeft nog een halve minuut.

De heer **VAN DER HORST**: Ik zal afronden. Als de prognoses niet deugen, er dus veel minder opbrengsten zijn dan verondersteld en als u het project een andere inhoud heeft gegeven, het veel duurder heeft gemaakt, ook weer door die prognoses heeft u boven de streep minder en onder de streep meer kosten waardoor uw kostendekkingsgraad dus extra onderuit gaat. Dat betekent dus dat u voor een project dat de kostendekkingsgraad zou verbeteren, zelfs Veerman met te hoge prognoses ...

De **VOORZITTER**: Wilt u afronden?

De heer **VAN DER HORST**: .. komt tot de conclusie dat er geld bij moet. Het betekent dat als u doorgaat u zich zult moeten realiseren dat er een wolk aan tram- en buslijnen opgeheven zal worden om dat exploitatief weer neutraal te maken. Ik dank u zover.

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverslag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

De **VOORZITTER**: Ik dank u. De heer Bakker.

De heer **BAKKER**: Ik heb twee vragen. Wat u nu eigenlijk zegt is: als we het doen zal de exploitatie zodanig duur zijn dat er andere lijnen opgeheven worden. Heb ik dat goed begrepen?

De heer **VAN DER HORST**: Dat heeft u uitstekend begrepen. In dit rapport worden alle onderzoeken naast elkaar gezet en langsgelopen. De laatste was die netoptimalisatie waarbij uit die grafieken al bleek dat er een te hoge prognoses in zat en toen heeft de gemeente, dat is een onderdeel van de subsidieaanvraag en de gegevens geweest, aan het Rijk uitgelegd wat ze allemaal aan bus- en tramlijnen wil opheffen om toch die kostendekkingsgraad te verbeteren. Het hele verhaal dat de stadsregio heeft gemaakt op basis van weer de gemeentelijke prognoses is dus ook veel te royaal. Dus dan kunnen er inderdaad allerlei bus- en tramlijnen blijven rijden. Maar bij realistische prognoses is dat dus volslagen uitgesloten. Er wordt u wel voorgehouden dat er niets verandert en dat het alleen maar een extraatje is, maar nee, de gegevens zeggen u dat dit alleen maar een hebbedingetje is. U heeft geen argumenten meer want de cijfers zijn weg.

De **VOORZITTER**: De heer Bakker nog een keer.

De heer **BAKKER**: Mijn tweede vraag. Ik neem aan dat u het rapport van Veerman ook heeft gelezen? En ik begrijp dat de heer Veerman van dezelfde, zoals u dat noemt opgeblazen, cijfers uitgaat als de gemeente destijds. Klopt dat?

De heer **VAN DER HORST**: Ik zou u dat met dat grafiekje en dat lijstje van waarden, tabel 24, kunnen laten zien. Veerman gaat bij de opbrengsten uit van 160.000 instappers die allemaal zes minuten reistijd willen. Dat is knap. Het gaat alleen maar om het kerntraject. Dus die opbrengsten zijn ergens op gebaseerd maar die 160.000 dat zegt hoofdstuk 13. Die 160.000 kloppen al niet.

De heer **BAKKER**: Dus zowel Veerman als de gemeente zijn gewoon wat de vervoersprognoses betreft van een heel verkeerd uitgangspunt uitgegaan bij het schrijven van het rapport en het nemen van een besluit?

De heer **VAN DER HORST**: Ik vertel u niets nieuws want u heeft allemaal van mij een link gehad waarin u al deze beschouwingen uitvoeriger kunt lezen. Ik loop over van de antwoorden hoor als u wilt.

De **VOORZITTER**: Heeft u voldoende antwoorden gehad meneer Bakker?

De heer **BAKKER**: Ja.

De **VOORZITTER**: Dat dacht ik. Dank u. Zijn er nog meer vragen aan deze inspreker?

De heer **VAN DER HORST**: Tabel 24. Ik leg het graag uit.

De **VOORZITTER**: Ja ik weet het maar ik denk dat de heer Bakker heeft gezegd dat hij voldoende antwoord heeft gehad en iedereen kan naar u toekomen om de vragen nog een keer met u door te nemen.

De heer **VAN DER HORST**: Ik kom graag langs bij uw fractie. Dit is allemaal erg snel en kort.

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverlag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

De **VOORZITTER**: Ja ik weet het maar helaas is dat de orde van deze vergadering. Excuus daarvoor. Dank u. We gaan door naar de volgende inspreker. Dat is de heer Van Tijn namens Red Amsterdam. O wat stom, ik dacht eerst ... Ja Red Amsterdam!

De heer **VAN TIJN**: Ja, gebiedende wijs. Dank u wel. Ik spreek hier dus namens Red Amsterdam, de nieuwe politieke partij. Een paar kernpunten, want u hebt uiteraard allen ons adres aan de raad gelezen en daar staat gedetailleerd en gedocumenteerd in wat wij op dit punt willen en niet willen. In de eerste plaats: fantastisch werk enquêtecommissie! We zijn vooral zo blij omdat een enkele keer politici toch nog vertrouwen weten te wekken. Zelden ook heb ik zo'n vernietigend rapport gelezen en dat geldt voor ons allen waarin alle betrokkenen een veeg uit de pan krijgen. Ik citeer: "bestuurlijk falen bij voorbereiding, organisatie en uitvoering". Je vraagt je af of het nog erger kan. Ja, het kan want het is jaren achtereen gebeurd. Onze burgemeester had het over amateurs die we allemaal zijn. Nu ja, ik dan niet, maar u. Maar we hebben het hier over de vierde klasse West van de Onderbond. Helaas wordt in het rapport de kernvraag wel of niet doorgaan die eigenlijk vanavond tot dusver als steeds aan de orde is, niet aan de orde gesteld of behandeld. Maar impliciet is het antwoord in hoofdletters natuurlijk neen. Hier wreekt zich ook de rare volgorde dat er in de zomer een besluit tot doorgaan wordt genomen en een half jaar later tegen kerstmis pas het rapport uitkomt op grond waarvan een gefundeerd oordeel uitgesproken had kunnen worden. Maar het is nog niet te laat. Argumenten pro doorgaan zijn er eigenlijk niet. Alleen pseudo-argumenten. Prestige is geen argument, opgeblazen vervoerscijfers zijn geen argument, dat je iets moet afmaken waar je mee begonnen bent is ook geen argument. Maar het minst deugende argument is dat afmaken minder duur zou zijn dan stoppen of gedeeltelijk voltooien. Voor die berekeningen kunt u naar ons adres kijken wat u dus al gelezen hebt. Doorgaan zoals gepland betekent waarschijnlijk nog zo'n 3 miljard erbij terwijl Amsterdam nog tot 2020 een bouwput zal blijven. Dat is dus achttien jaar sinds 2002. De risico's voor de stad, en dat is het allerergste voor een echte Amsterdammer en daartoe reken ik mijzelf, worden al helemaal niet serieus genomen. Niet door de herenboer Veerman, van een agrariër kun je dat natuurlijk ook niet verwachten, maar ook niet door het bestuurlijk college van onze stad voor wie dat aspect bovenaan zou moeten staan. Red Amsterdam wil niet zomaar stoppen. Wat wij willen, staat ook in ons adres. Het komt neer op het voltooien van de lijn in Noord, het voltooien van de ringlijn door het ontbrekende stuk Sloterdijk-Centraal Station af te maken en vervolgens andere bestemmingen te zoeken voor de stations die rendabeler zijn dan de huidige.

De **VOORZITTER**: U heeft nog een kleine halve minuut.

De heer **VAN TIJN**: Oké. Ik zal daar niet overheen gaan. Dat is een drastische wijziging. Daar zijn we ons van bewust. Drastischer nog dan het grote nieuws dat de burgemeester op Nieuwjaar aankondigde: er wordt hard gewerkt aan een verbeterde projectorganisatie. Potverdikke, mompelde ik toen ik dat hoorde. Afsluitend mevrouw de voorzitter, het volgens plan voltooien van deze ramplijn zonder meerwaarde betekent dat de Amsterdamse bevolking op termijn in dezelfde positie komt als de bevolking van IJsland vandaag. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Zijn er leden van de commissie die een vraag willen stellen? Nee? Dan dank ik u vriendelijk.

De heer **VAN TIJN**: Dan ben ik kennelijk helder geweest.

De **VOORZITTER**: Dan bent u heel helder geweest. Ik denk het wel. De heer Vermeer namens de Universiteit van Amsterdam over de huidige stand van het settlement risk management.

De heer **VERMEER**: Goedenavond iedereen. Ik ben bij dit project betrokken geraakt door de vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad die zich zorgen maakte over de risico's voor de monumenten. Namens deze vereniging ben ik in deze problematiek gedoken. Dat is ook na een toezegging van de heer Gerson dat een vertegenwoordiger van de vereniging alle benodigde stukken voor dat settlement risk management mocht inzien. Daar is het uiteindelijk niet van gekomen. Ik heb eerst een soort inleidend gesprek gehad met een heer en een dame van de projectgroep van de Noord/Zuidlijn. Daarna zou ik stukken opgestuurd hebben gekregen en dat is uiteindelijk uitgemond in een vervolgesprek. Dat heb ik dankbaar aangenomen. Uiteindelijk heb ik over de risico's voor de monumenten geen oordeel kunnen uitspreken omdat ik geen stukken heb kunnen inzien. Er zitten eigenlijk twee kanten aan. Hoe groot zullen de zettingen worden en daar zijn wel berekeningen van. Ik heb daar alleen de conclusies van gezien, namelijk dat zich zettingscheuren van 2 millimeter zouden kunnen voordoen. Dat is een heel heftige aangelegenheid. Voordat je zettingscheuren van 2 millimeter hebt, dan wordt de stad toch aardig omver gehaald. Bij scheuren van 2 millimeter heb je bovendien met allerlei andere ongemakken te maken zoals deuren die niet meer open gaan, ramen die niet meer opengaan, ruiten kunnen knappen, leidingen kunnen springen. Dat zou nog een heel heftige situatie kunnen zijn maar we hopen natuurlijk allemaal dat dit het ongunstigste geval is en dat dat gunstiger uitpakt. Ik hoop alleen dat de raad en het college wel goed onderzoek doen naar wat de risico's zijn want ik denk dat dat ook van groot belang is om van tevoren heel goed duidelijk te maken. Het andere is: wat voor maatregelen zijn er genomen om de schade die deze zettingen kunnen opleveren zoveel mogelijk te voorkomen. Ook deze stukken heb ik niet ingezien. Juist toen ik hier naar vroeg werd de portefeuille weer geopend en men vond het dan toch vervelend dat ik me in een opnieuw geopende portefeuille zou mengen. Voor zover ik dat gezien heb strekte dat risico-onderzoek zich vooral uit naar de kwaliteit van de funderingen. Dat is natuurlijk ook heel belangrijk. Een gebouw in een goede conditie kan een zetting beter doorstaan. Wat mij wel opviel is de enorme historische variëteit in de gebouwen. Er staan gebouwen uit allerlei eeuwen tegen elkaar aan geleund. Hier is eigenlijk heel weinig rekening mee gehouden. Als een heel stijf modern gebouw wat anders gefundeerd is en tegen een veel ouder gebouw aanstaat, dan is het risico dat dat oudere gebouw beschadigt wat groter dan wanneer het tegen een ander oud pand aanstaat.

De **VOORZITTER**: Kunt u langzamerhand afronden?

De heer **VERMEER**: Ja hoor. Die historische variatie hoeft helemaal geen grootscheeps duur onderzoek te zijn. Dat kan een heel goede schouw zijn naar de historische variëteit. In dat opzicht vond ik het onderzoek dat heeft plaatsgevonden naar de mitigerende maatregelen die genomen kunnen worden wat mager. Dat was mijn conclusie.

De **VOORZITTER**: Dank u. Wellicht dat er nog vragen zijn vanuit de commissie Ik zie mevrouw Alberts.

Mevrouw **ALBERTS**: Dank u wel voorzitter. U heeft een aantal rapporten niet gezien, maar zelfs los van die rapporten, zou u niet gewoon in de discussie getrokken willen worden over wat acceptabel is aan zettingen en scheuren en dergelijke en gewoon niet willen inzetten op: we boren niet want dan lopen we het risico niet?

De heer **VERMEER**: Van tevoren ging ik er vanuit dat het boren wel doorging. Dan is het meer zaak om het zo verantwoord mogelijk te doen. Maar inderdaad zijn zettingscheuren van twee millimeter niet te onderschatten. Als dat zich inderdaad voordoet dan is dat toch een heftig proces.

De **VOORZITTER**: De heer Bakker.

De heer **BAKKER**: Door de enquêtecommissie wordt door ons gevraagd om te discussiëren over wat acceptabel is. Maar wat zou u dan acceptabel vinden? Ik vind het heel moeilijk om daar een antwoord op te vinden. 2 millimeter is al aan de grens wat u betreft?

De heer **VERMEER**: Als dat uw eigen woning is en u probeert die te verkopen en er komt iemand van Eigen Huis op bezoek die uw woning gaat keuren dan zal hij niet erg blij zijn met scheuren van 2 millimeter. Dat kan toch een dure reparatie zijn. Dat is iets waar je niet blij mee bent. U moet zich voorstellen dat dat uw eigen huis is en dan zou ik me erg veel zorgen maken.

De **VOORZITTER**: Helder. De heer Van Drooge.

De heer **VAN DROOGE**: U staat aangekondigd als sprekend namens de Universiteit van Amsterdam. Kunt u mij vertellen wat uw functie daar is?

De heer **VERMEER**: Ik ben docent architectuurgeschiedenis. Maar ik denk dat ik door de Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad vooral ben gevraagd omdat mijn verleden in de bouw is. Tot mijn dertigste heb ik gewoon in de bouw gewerkt en heb ik fabrieken verbouwd. Hier heb ik met allerlei zaken van de bouw te maken gehad.

De **VOORZITTER**: Nog meer vragen vanuit de commissie? Nee? Dan danken wij u vriendelijk voor uw verhaal. De volgende op mijn lijstje is de heer Van Mourik op persoonlijke titel. Zie ik de heer Van Mourik? Dan ga ik over naar de heer Haffmans over de Zuidas op persoonlijke titel.

De heer **HAFFMANS**: Dank u wel voorzitter. Ik had eigenlijk meer een vraag aan de commissie of eigenlijk de raad dan een verhaal. Volgens mij zijn er veel parallellen te vinden met de aanbevelingen van de commissie die zeker toepasbaar zijn op de Zuidas. Ik wil er drie noemen. De Rekenkamer heeft al ooit gewezen op het gebrek van nut en noodzaak. De commissie zegt ook dat je daar eens goed naar moet kijken. Openbaarheid is ook een probleem bij de Zuidas wat de stukken betreft. Ook adviseert de commissie om eens goed te kijken naar het onafhankelijk toezicht. Dat lijkt me ook zeer toepasbaar op de Zuidas. Ik denk dat er ongetwijfeld nog wel meer aanbevelingen van de commissie op de Zuidas toepasbaar zijn. Als we het allemaal zo'n degelijk en bruikbaar rapport vinden dat zou ik zeggen: pas het wat breder toe. Dat was mijn opmerking.

De **VOORZITTER**: Dank. Zijn er vragen vanuit de commissie? Nee? Het was inderdaad helder. Vriendelijk dank. De heer Van Mourik is niet inmiddels binnengekomen. Dan hebben wij daarmee de sprekers voor deze week allemaal de gelegenheid gegeven. Dan gaan wij door naar de commissie. Als eerste wil ik de Partij van de Arbeid het woord geven. Is dat mevrouw Van der Garde? Ja.

Mevrouw **VAN DER GARDE**: Dank u wel voorzitter. Ik wil beginnen met dank aan de enquêtecommissie en lof voor het vele werk dat ze heeft gedaan en natuurlijk voor het eindresultaat. Een lijvig rapport met essentiële en ook, het is al eerder gezegd, keiharde conclusies. Die conclusies gaan zoals een van de sprekers al zei over alle betrokkenen en bestrijkt vier collegeperiodes en dus ook verschillende samenstellingen van raden. De PvdA fractie steunt de aanbevelingen en conclusies van de enquêtecommissie. Over een aantal zaken zal volgende week meer aan de orde komen. En we zullen nu meer vragen stellen. Het is een gedegen en grondige analyse met heldere conclusies en aanbevelingen. Het viel ons een enkele keer wel op dat het verhaal achter een conclusie wat genuanceerder ligt dan de conclusie zelf. Wellicht kan de commissie daar iets over

zeggen. Over het algemeen zijn er twee zaken die wij missen in het rapport. Ten eerste de rol die de afwikkeling van de bouwfraude heeft gespeeld in het hele proces. Heeft de commissie daar met bepaalde redenen niet naar gekeken en is er over nagedacht in het hele proces? De commissie heeft veel zittingen gehad en heeft dat nog iets meer opgeleverd? Dat was niet niets. Het tweede wat natuurlijk voor een groot deel mist, is de rol van de aannemers. Wij begrijpen dat marktpartijen kunnen weigeren mee te doen met de verhoren. Wellicht kunt u daar iets meer over zeggen. Welke aannemers dat bijvoorbeeld zijn. Interessant vind ik ook of u niet heeft bekeken of er niet meer onderzoek had kunnen plaatsvinden via bestaande documenten bijvoorbeeld. Zijn er essentiële punten die we wat u betreft missen nu de enquêtecommissie de rol van de aannemers niet goed heeft kunnen bekijken? Of ze in ieder geval niet kunnen spreken. Het doel van deze enquête waar GroenLinks en de PvdA gesteund door de hele raad om vroeger bij motie-Van Pinxteren-Bergervoet was terugkijken en leren. Met dit rapport is dit zeer goed mogelijk. Wat betreft de PvdA zijn er drie heel belangrijke momenten. Er staat een grote lijst van momenten in het rapport zelf. Ik noem er drie. Eén is dat principebesluit in 1996 en de subsidieafspraken met het Rijk in 2000 met de uiteindelijke lumpsumsubsidieëring. Als tweede het go-besluit in 2002. En als derde de crisis in de uitvoering zoals we het maar even zullen noemen, de uitvoering en uiteindelijk de start, aanleg, organisatie, planning, prognoses en allerlei meerkosten die er uiteindelijk uitkwamen. Over die momenten hebben we een aantal vragen richting de commissie. Eén leid ik een beetje in. In 1996 werd besloten dat de Noord/Zuidlijn volgens een aangepast tracé aangelegd zou worden. Daarmee zou gestart worden met de subsidieaanvraag bij het Rijk. In de derde conclusie van de commissie staat dat behalve door het college ook door de raad in 1996 bewust gekozen is voor een duurdere en risicovollere variant. Ik heb daar ook al vragen over geteld in de eerste informatieve ronde op 16 december. Nog eens goed kijkend na 16 december mist toch een heldere duidelijke onderbouwing van die derde conclusie. Is die conclusie alleen maar een feitelijke constatering of zit er meer achter? Was het voor de gemeenteraad bijvoorbeeld mogelijk om te kiezen voor een andere en duurdere variant? Bij het principebesluit werd immers nog uitgegaan van een situatie waarbij de hele financiële gevolgen van de risico's bij het Rijk lagen op dat moment in 1996. De raad kon op dat moment wellicht een besluit nemen en waarom is het voor de commissie niet als heel zakelijk beoordeeld? Of was het daadwerkelijk alleen een soort randvoorwaarde in 1996 die werd vastgelegd? Dat over de derde conclusie in het rapport. Dan conclusie 7. Daarin staat dat de raad bij de subsidiebeschikking van het Rijk geen initiatieven nam tot fundamentele heroverweging van de aanleg van de Noord/Zuidlijn. Mijn vraag is eigenlijk wat algemeen, maar hoe moeten wij dit begrijpen? De gemeenteraad had een discussie gevoerd over die subsidieëring, over die lumpsumsubsidieëring van het Rijk. Voor de risico's was extra geld, er zou een markttoets worden gedaan in de vorm van aanbestedingen en aanbestedingsresultaat en dat zou pas leiden tot een definitief go-besluit. Heeft de commissie aanwijzingen gehad in het hele proces dat u heeft doorlopen dat de raad niet goed is ingelicht over die subsidiebeschikking ten tijde van het aanvaardingsbesluit in die tijd? Was het Rijk misschien minder positief dan toen werd gesuggereerd? En heel specifiek over die conclusie 7: waaruit moeten wij opmaken dat de raad de aanleg fundamenteel had moeten heroverwegen. U zult mij wat vaker over de rol van de raad horen. Bijvoorbeeld voor het go-besluit zijn vele vragen gesteld door gemeenteraadsleden. Lezend door dit rapport vroeg ik mij soms af of het wellicht de juiste vragen waren, maar kreeg de raad op die momenten wel de juiste antwoorden? Bijvoorbeeld de vragen van het lid Bijlsma, dat waren er heel veel. Ik was er op dat moment bij in 2002. Was er sprake van volledige beantwoording van die vragen van Bijlsma met betrekking tot de verwachte risico's en de wijze waarop dat uiteindelijk in die raadsvoordracht stond? Ik ben soms wat gedetailleerd maar ik ga ervan uit dat de commissie mij kan volgen. Een andere vraag gaat over het bedrag van 81 miljoen op een wat eerder moment. De raad heeft dat bedrag zelfstandig apart gezet. Is de commissie van mening dat dat bedrag van 81 miljoen, waar het door het college gevraagde budget en bij de raad aanwezige kennis van dat moment, een bedrag was dat groot genoeg was

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverlag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

ter overschrijding van risico's in de toekomst op dat moment. We weten inmiddels dat het natuurlijk anders is gelopen. Maar met de kennis die de gemeenteraad op dat moment kon hebben? Een andere financiële vraag. De eerste overschrijding die aan de raad werd gemeld was de overschrijding van 90 miljoen in 2004 die voor de helft bestond uit nieuwe risico's en kosten. Klopt dat? Het is heel goed dat wat betreft de PvdA dat de enquêtecommissie heeft gekeken naar de gemeentelijke regeling risicovolle projecten. Natuurlijk is aanbeveling 15 een belangrijke om die regeling aan te passen aan de landelijke regeling. Maar welk verschil had een betere regeling en de toepassing op dit project wellicht kunnen maken. Het is misschien niet een heel gemakkelijke vraag en wat mij betreft is het ook prima als u dat wellicht later schriftelijk doet. Maar zou dat werkelijk wat hebben uitgemaakt? De gemeenteraad heeft met een PvdA-motie gevraagd om een verzekering voor de effectieve start. Dus voor de daadwerkelijke start van de aanleg. Zoals we allemaal weten gebeurt het wel eens dat een motie van de gemeenteraad niet wordt uitgevoerd maar deze motie, motie 546, hij staat genoemd in het rapport, was positief gepreadviseerd door het college. Hij was gesteund door de gehele raad. Hoe beoordeelt de commissie de trage uitvoering van deze motie? Ik kan me voorstellen dat u dat een zeer politieke vraag vindt, maar als u er antwoord op kunt geven is het voor mij interessant want nu nog, bijna acht jaar later, wordt door deze commissie aangegeven en aanbevolen om een PI-verzekering af te sluiten. Dat had dus veel eerder kunnen gebeuren. Er staan een paar zinnen in het rapport waarvan alle lezers ongetwijfeld geschrokken zijn op het moment dat ze deze lasen. Ik schrok daar wel van. Ik noem er een paar achter elkaar. Dit is een beetje in de tijd van het go-besluit. "Voor de besluitvorming van het go/no-go-besluit is geen externe toets geweest. Het project was niet Herweijer-proof, maar aan de raad werd gemeld dat het wel zo was." Dit is conclusie 15. Een andere zin in het rapport is dat in de raadsvoordracht over het go/no-go-besluit een aantal elementen over de financiële onderbouwing niet vermeld zijn. Dit staat op bladzijde 37 van het rapport. De vierde die ik hier wil noemen is dat de gemeenteraad niet actief vanuit het college werd geïnformeerd maar door vragen van de raad is er meer informatie naar de gemeenteraad gekomen. Ik noem deze vier heel specifiek want ik begrijp hieruit heel duidelijk de verwijten, in mijn woorden, zo doet de enquêtecommissie dat niet, maar de enquêtecommissie doet dat richting het college. Daar zijn dus een paar zaken niet goed gelopen. Maar er komt ook een conclusie uit dat de gemeenteraad geen goede afweging kon maken. Kan de commissie uitleggen waarom ze tot de conclusie komt dat de gemeenteraad het besluit niet had mogen nemen? Dat is wat letterlijk in de conclusie staat en dat is niet wat mijn conclusie zou zijn als ik alle zaken op een rijtje zet. Want de gemeenteraad had heel actief informatie ingewonnen, had veel vragen gesteld, maar heeft blijkbaar een aantal keren niet de juiste antwoorden gekregen. Ik zeg niet dat dat aan het college ligt want dat kan zeker op een ander plek liggen. Mijn vraag is dus of je kunt zeggen op basis van die informatie dat de raad op dat moment de beslissing niet had mogen nemen. Voorzitter, als u het toestaat zou ik mijn collega willen vragen nog een aantal extra vragen te stellen.

De heer **BAKKER**: Voorzitter, mag ik een vraag aan mevrouw Van de Garde stellen? Over de juiste antwoorden die de raad wellicht niet heeft gekregen en dat dat wellicht niet aan het college lag. Maar het college is toch de enige die verantwoordelijk is voor de antwoorden? Niet iemand anders? Dus wat bedoelt u daar precies mee?

Mevrouw **VAN DER GARDE**: Dat is even iets wat ik tussendoor zeg. Ik weet niet exact waar het aan ligt. Er zijn in ieder geval vragen gesteld waar op dat moment antwoorden op zijn gekomen waarvan je kunt zeggen of dat nu de juiste antwoorden waren of dat nu de juiste informatie was.

De heer **BAKKER**: Maar dat is toch altijd de verantwoordelijkheid van het college?

Mevrouw **VAN DER GARDE**: Op het moment dat er vragen zijn gesteld door de raad dan is het de verantwoordelijkheid van het college om het juiste antwoord te geven. Dat geef ik direct toe. Maar ik hoop dat het duidelijk is dat het mij gaat om hoe de enquêtecommissie tot de conclusie komt dat we als gemeenteraad dat besluit niet hadden mogen nemen.

(De **VOORZITTER**: De heer Van Drooge bij interruptie.)

De heer **VAN DROOGE**: Een vraag aan mevrouw Van der Garde. Zij begon haar betoog met te zeggen dat de conclusies soms harder waren dan de achterliggende informatie. In mijn beleving is het juist andersom. Dat ik de conclusies juist rustig en voorzichtig politiek geformuleerd vind. De achterliggende informatie vind ik soms nog veel harder. Kan mevrouw Van der Garde voorbeelden geven waarvan ze zegt dat ze de conclusie harder vindt geworden dan de achterliggende informatie. In mijn beleving is het andersom.)

Mevrouw **VAN DER GARDE**: Ik heb deze niet nu direct paraat. Maar ik zal het even nakijken voor de tweede termijn.

Mevrouw **VAN PINXTEREN**: Ook ik heb tot het eind van het verhaal gewacht om nog wat vragen aan mevrouw Van der Garde te stellen. Ik heb er een. Ik begreep niet goed wat u bedoelde met uw vraag over de beroemde motie van 81 miljoen. U stelt de vraag aan de commissie of dat geacht mag worden met de kennis die er toen was een groot genoeg bedrag te zijn, een risicoreservering groot genoeg voor wat er toen in te schatten was als risico's. Moet ik dat zo begrijpen?

Mevrouw **VAN DER GARDE**: Precies zo.

Mevrouw **VAN PINXTEREN**: U zei dat namelijk niet zo duidelijk.

Mevrouw **BERGERVOET**: Ik wil nog kort even stilstaan bij het onderzoek van de commissie-Sorgdrager en het bureau Faithful & Gould. De raad heeft destijds unaniem een motie van PvdA, Auke Bijlsma, aangenomen tot het instellen van een onafhankelijk onderzoek. Ook naar het eigen functioneren van de raad. Heeft de enquêtecommissie kunnen nagaan in hoeverre door het college uitvoering is gegeven aan de aanbevelingen van Sorgdrager en Faithful & Gould? Dat is een. Dan wil ik graag met u naar een paar aanbevelingen. Allereerst naar aanbeveling 14. Daar doet de commissie de aanbeveling om bij infrastructuur een scheiding te maken tussen ontwerp en uitvoering. Dat maakt projecten op basis van turn-key of Design & Construct onmogelijk. We zagen bijvoorbeeld in het verleden een bedrijf als Siemens die de Noord/Zuidlijn wel wilde aanleggen en dan meteen de treinstellen erbij wilde doen. Dan heb je het hele setje in een keer en dan leveren zij een rijdend systeem op. Realiseert de commissie zich dat dat soort dingen onmogelijk zijn als dat in de toekomst gescheiden wordt gehouden en is het ook de bedoeling van de commissie om dat in het vervolg onmogelijk te maken of is het advies dat je dat ook niet zou moeten doen. Dan aanbeveling 20. Die gaat over de regeling risicovolle projecten en bevat in feite aanbevelingen met betrekking tot rapportages. Boven aan pagina 78 wordt een aantal dingen opgenoemd waarvan ik me afvraag of we dat ieder kwartaal opnieuw moeten doen en daar opnieuw over moeten praten. Wat bedoelt de commissie dan precies met het laatste aandachtstreepje. Dat gaat volgens mij, uit mijn hoofd, over aansluiting van andere openbaar vervoerlijnen op de Noord/Zuidlijn. Het lijkt me best een beetje vreemd om daar ieder kwartaal opnieuw over te spreken. Daar zou ik graag een toelichting op willen hebben. Tot slot aanbeveling 22. Ik heb daar eerder naar gevraagd in de grote vragensessie, meteen de dag nadat het rapport openbaar werd. Het gaat over de aanbeveling om in de raad een debat te voeren over de maatschappelijke risico's van het boren. Ik heb daar antwoord op gekregen maar tijdens het kerstreces heb ik toch weer geworsteld met deze vraag. Wat bedoelt de commissie

hier nu mee? Wat beoogt u nu precies? Hoe verhoudt dit zich tot de aanbevelingen van de commissie Veerman bijvoorbeeld. Ik realiseer me heel goed dat u dat rapport niet meegenomen heeft en dat was ook niet de opdracht, dat heeft u prima gedaan, maar hoe verhoudt dit zich nu tot die aanbevelingen van Veerman die heeft gezegd dat je dit kunt doen en dat het maatschappelijk verantwoord is om hiermee verder te gaan en tot wat we in de raadscommissie Verkeer hebben besproken. Hier hebben we al uitgebreid stilgestaan bij de risico's van het boren, wat er zo allemaal zou kunnen gebeuren, we weten nu allemaal dat het Duitse woord voor een blow-out een Ausbläser is, we hebben gesproken over de compenserende maatregelen. Wat is de zorg van de commissie die achter deze aanbeveling zit? Waar bent u bang voor? En wat ik nog liever zou willen weten is wat de commissie betreft de concrete uitkomst zou moeten zijn. Wat zou de raad dan moeten afspreken? Ik kan mij zo voorstellen dat je zegt, dit zijn de risico's en we hebben ook eerder gezegd tegen het college dat daar open en eerlijk over gecommuniceerd moet worden. De bevolking, bezoekers en bewoners moeten weten wat er kan gebeuren. Wat doet zich dan voor? Wat doen wij om dat te voorkomen? Als het toch misgaat, dan kunt u dan terecht en hoe wordt er dan voor u gezorgd. Dus ik wil toch graag weten wat daar achter zit. Ik worstel daar nog mee.

De **VOORZITTER**: Dank u. Dan ik nu het woord aan de heer Flos neem ik aan van de VVD.

De heer **FLOS**: Excuses voor mijn eigen verlaten vanwege het weer. De heer Van der Burg zou iets later komen maar die zat nog vast bij Uithoorn. Ik heb eigenlijk behoorlijk wat vragen. Ik zal ze nummeren, het zijn er 36. Ik heb nog twee opmerkingen. Vooraf wilde ik nog even vragen of de voordracht die er ligt om alle conclusies en aanbevelingen over te nemen de juiste methode is. Hoe moeten we amenderen als we het met een bepaalde aanbeveling of conclusies niet eens zouden zijn? Misschien dat het presidium daar ook nog even over kan denken. Ook ik wil natuurlijk mijn betoog beginnen met heel veel dank uit te spreken voor het zeer vele en langdurige werk van mijn collega-raadsleden en van de professionals, het bureau dat ze in ieder geval ondersteund heeft. Die daar een lijvig maar compact rapport hebben uitgebracht en ik moet zeggen dat het ook nog zeer lezenswaardig is. Ik ga nu beginnen met mijn vragen. Ik zal het paginanummer er ook bij noemen. Op pagina 12 wordt eigenlijk geschetst wie men allemaal verhoord heeft, 43 besloten, 34 openbaar verhoren. Het valt met name op dat de aannemers veel minder vertegenwoordigd zijn in ieder geval die openbare verhoren. Hoeveel informatie hebben we hier eigenlijk door gemist in deze openbare rapportage omdat u diverse aannemers niet hebt kunnen spreken of niet openbaar hebt kunnen spreken? Kunt u een tipje van de sluier oplichten over de twee oriënterende gesprekken die u heeft gevoerd waarvan de persoon niet met naam, functie en titel is genoemd, maar misschien kunt u wel aangeven of dat nu al dan niet aannemers waren. Want dat is volgens mij nog geen functienaam of titel. Op pagina 12 en 13 vroeg ik me af welke beperkingen aan deze enquête zitten als gevolg van het beperkte horen van externen zoals niet alleen de aannemers maar ook het adviesbureau. Derde vraag. Naar aanleiding van pagina 21 focust u zich heel erg op de periode na 1991 terwijl onder andere in het Parool van afgelopen zaterdag eigenlijk wordt gesteld dat er al in 1991 definitieve besluiten waren genomen. In hoeverre heeft u kennis genomen van dat artikel en zou u daar kort op willen reageren? Vierde vraag. Op pagina 22 zegt u dat de vervoerswaarde te rooskleurig wordt ingeschat, dat de kosten over een korter tracé zijn berekend dan de opbrengsten. Waarom heeft Verkeer en Waterstaat dit dan volgens u niet gezien en gecorrigeerd. Is dit dan echt nooit eerder opgemerkt? Het lijkt me dat je daar vrij makkelijk achter zou moeten kunnen komen. Ik ben overigens ook benieuwd wat het college daar volgende week over te zeggen heeft. Heeft de commissie met deze kennis ook een oordeel over de noodzaak en het nut van de Noord/Zuidlijn? Vraag 5. U stelt op pagina 23 dat u een kosten-batenanalyse mist. Waarom is dat destijds niet geëist door Verkeer en Waterstaat terwijl de OEI-richtlijn al vanaf 2000 beschikbaar was. Of ligt dit puur aan het

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverlag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

feit dat men zich na de subsidiebeschikking volledig heeft teruggetrokken? Pagina 24. Kunt u in het algemeen een oordeel geven over de kwaliteit van het adviesbureau. Zat daar dan wel voldoende externe kwaliteit in ondanks dat u wel van mening bent dat de gemeente die zelf had moeten hebben? Dan vraag 7. Op pagina 31 staat dat ten tijde van het go-besluit het projectbudget ruim 1470 miljoen euro was en dat dat 61% hoger was dan bij de subsidiebeschikking in 1998 toen het namelijk 910 miljoen was. Hoeveel procent hoger is dat met de inflatiecorrectie want is in die 61% niet ook de inflatie meegerekend? Op pagina 31 zegt u een heleboel over open eendes. U pleit er natuurlijk voor dat er contracten zonder open eendes zouden zijn. De vraag is alleen, en ik wil graag dat u die beantwoordt, hoe reëel u het achtte gezien de stand van zaken in 2002 dat het überhaupt mogelijk was om het zonder open eendes te doen. Op pagina 37 en 38 constateert u aan de ene kant dat de raadsvoordracht van het go-besluit een aantal elementen bevat als stelposten en risicotermijnen die niet expliciet vermeld zouden worden en dat was dus onvolledig. Ik constateer wel dat de Raad ze absoluut wel wist. Dus de raad was absoluut wel op de hoogte van het feit dat die risicostelposten er waren. U zegt ook dat de informatie onoverzichtelijk was, dat er onterecht is gemeld dat het Herweijer-proof was, dat er geen goede duiding is geweest van de resultaten van de aanbestedingen. Anderzijds geeft u wel aan dat de raad uitvoerig, en dat is ook mijn persoonlijke ervaring, geïnformeerd is en in feite antwoord kreeg op alle vragen die zij stelde. Mijn vraag na deze inleiding is of u van mening bent dat er bewust onjuiste informatie door het college aan de raad is gegeven? Dat dit bewust is gebeurd? Vraag 10. Op pagina 41 geeft u aan dat de planning geen aparte functie meer was in het projectbureau omdat de aannemersplannen daarin leidend waren. Kunt u dat uitleggen? Vraag 11. Op pagina 42 conclusie 20, zegt u dat het college en de projectorganisatie eind 2002 hebben nagelaten om de organisatie om te vormen tot een uitvoeringsorganisatie. Ik vind dit wel een voorbeeld van een erg harde conclusie in relatie tot de tekst die daarvoor staat. Aangezien directeur Geluk reeds in 2003 is vervangen, er audits zijn geweest en ook daarna bijvoorbeeld Faithful & Gould en Sorgdrager zelfs verschilden over de manier waarop bepaalde zaken ingericht moesten worden. Waar bijvoorbeeld contractmanagers moeten zitten. Vraag 12 gaat erover dat projectbureau en adviesbureau pas in 2007 zijn samengevoegd. U levert daar kritiek op maar ik zeg u er wel bij dat er reeds in 2005 dus tegengestelde adviezen lagen over hoe je dat zou moeten doen. Vraag 13. op pagina 43 zegt u ook dat de projectorganisatie tot 2007 onvoldoende is toegerust. In hoeverre acht u dat verwijtbaar aan het college op basis van de kennis en de opvattingen die men op dat moment over het algemeen had in "Verkeer en Waterstaatland" om het zo te zeggen over waar de gemeente zijn verantwoordelijkheid voor moest nemen en een iets op afstand staande uitvoeringsorganisatie en adviesbureau. Vraag 14. Op pagina 44 geeft u aan dat de archivering en het informatiemanagement volstrekt onvoldoende is, ook nu nog. Heeft u ook kunnen ontdekken in hoeverre dat uniek was voor de Noord/Zuidlijn of dat dat in feite binnen de gemeente een breder probleem is? Vraag 15. Op pagina 44 stelt u dat de bijdrage van de gemeente tussen 2002 en 2009 verviervoudigd zou zijn, van 433 naar 1360 miljoen. U neemt dan gemakshalve al de einddatum 2017 en volgens mij ook al heel Veerman mee. Terwijl van Veerman natuurlijk nog niet duidelijk is of die 500 miljoen zich gaat manifesteren. Ik kom op een heel ander sommetje uit en ik wil even aan u vragen of u dat deelt; dat je op basis van de andere prognose kunt constateren dat geschoond voor de index de kosten met 571 miljoen, prognose 2009, zijn gestegen en dat dat een getal is van bijna 2, 1,8 maal hoger dan gepland in plaats van de 4 maal die u noemt. Dat is een factor 2 verschil. Vraag 16. Op pagina 44 bij het go-besluit stelt u dat er zou zijn uitgegaan van einddatum 2009, mogelijk 2011. In mijn stellige overtuiging wisten wij bij het go-besluit dat 2011 de datum was. Graag uw reactie daarop. Vraag 17. Ik ga nu wat meer over de open einden zeggen. Op pagina 45 zegt u eigenlijk dat de grootste kostenoverschrijding als gevolg van meerwerk tijdens de uitvoeringsfase eigenlijk niet door scopewijzigingen of politieke besluiten komen zoals bij andere grote infrastructurele projecten maar dat dat met name ook zou liggen aan al die open einden in een aantal contracten waarin risicospecifieke reserves zitten, stelposten en gemeenschappelijke

risicodomeinen. Ik vraag mij af in hoeverre dat zo is. Ik neem u even mee. De stijging van de bouwkosten is geschoond voor de index drie kwart van ongeveer 323 miljoen. Dat is 241 miljoen. Dat is het ene sommetje dat ik maak. Het andere sommetje is op basis van pagina 261. Daar staat dat de stelposten van de diepe stations met 24 miljoen zijn overschreden, de gemeenschappelijke domeinen van het Centraal Station met 56 miljoen en dat daarnaast bij de boortunnel een nog onbekend bedrag bij komt, laten we daar even 50 miljoen voor nemen. Dan kom ik als gevolg van die open einden op een rekensom uit dat een bedrag tussen de 130 en 200 miljoen van de totale overschrijding overschreden is. Ik wil vragen of u die analyse van mij deelt. Dus de overschrijding van de open einden in contracten ligt tussen de 130-200 miljoen volgens mij. En wat is dat als ik het bijvoorbeeld vergelijk met de kosten van de bouwfouten die er zijn gemaakt door aannemers, en niet door verkeerde contracten, bij de Vijzelgracht. Bij de Vijzelgracht zegt u dat er in ieder geval 80 miljoen direct als gevolg van vertraging bij is gekomen maar daarbij komen ook nog kosten van herstel van de diepwanden, het verzakken van de panden en om die te herstellen. Kunt u een indicatie geven van hoe hoog de kosten naar uw idee zijn van de kosten als direct gevolg van de verzakkingen op de Vijzelgracht die door geklungel van de aannemer en niet door verkeerde contracten zijn veroorzaakt. Dan ga ik over naar vraag 18. De meeste vragen zijn niet zo lang als deze. Deze was erg lang.

De **VOORZITTER**: Ik wil u wel waarschuwen dat uw tijd heel snel gaat. U heeft dus nog drie minuten.

De heer **FLOS**: Nog drie minuten? Dat gaat dus niet lukken. Kan ik vragen ook morgen schriftelijk aan de commissie geven?

De **VOORZITTER**: Dat lijkt mij een goede oplossing. Als u nu de belangrijkste vragen stelt.

De heer **FLOS**: Ja. Ik wil nog even iets zeggen over het verzekeringsverhaal. U bent daar zeer, zeer kritisch over. Natuurlijk willen we ieder project verzekerd van start laten gaan. Maar mijn vraag aan u is wel dat als u de keiharde eis stelt dat ondanks dat we allerlei afspraken met ondernemers hadden, nooit onverzekerd van start had mogen worden gegaan: A, hoe reëel was dat op dat moment en B, wat heeft de gemeente Amsterdam aan extra kosten gehad vanwege het aanvankelijk niet verzekeren van het project? Of heeft het misschien per saldo zelfs geld opgeleverd omdat als we hadden moeten verzekeren helemaal aan het begin, we dat tegen volstrekt veel te hoge premies hadden moeten doen en er zich volgens mij geen noemenswaardige verzekerbare schades hebben voorgedaan in de jaren dat we niet verzekerd waren. Daar wil ik graag een reactie van u op. Dan ga ik even naar de aanbevelingen. Op pagina 66 noemt u de criteria voor de grote projecten. Dat zijn er nog al wat. Bent u nu van mening dat aan al die criteria afzonderlijk voldaan moet worden. Dat er overal een vinkje bij staat, anders mag er niet begonnen worden? Of zijn sommige criteria belangrijker dan andere en hoe moeten we daarmee omgaan? Op pagina 70 ben ik het denk ik heel erg eens met u over het projectcommissariaat. Daarvan zegt u dat de ambtelijke directeuren hier in feite niet thuishoren. Wilt u dat nog eens aan mij bevestigen want ook dat heb ik zelf eerder betoogd. Ik weet eigenlijk nog niet wat ik vind, en hiermee geef ik eigenlijk al een beetje mijn mening, van uw voorstel om een projectdirectie verantwoordelijk te maken voor het toesturen van stukken aan de raad waarbij daarnaast de wethouder kan aangeven of hij daar misschien nog ergens van mening verschilt. Wie is politiek verantwoordelijk in deze stad? Wordt dat straks de projectdirectie van een groot project? Kunnen wij die democratisch dan ter verantwoording roepen of naar huis sturen? Ik wil graag horen hoe doordacht u dat hebt want ik zie daar vooralsnog meer beren op de weg en ik vind het een beetje politiek onzuiver in de politiek bestuurlijke verhoudingen die we kennen binnen de gemeente om daarmee in feite ambtenaren politiek verantwoordelijk te maken. Tenminste daar dreigt het denk ik heel erg op uit te komen. Om op een puntje mijn

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverslag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

mening te geven, zou ik er toch de voorkeur voor hebben dat ik als raadslid een politiek bestuurder full swing verantwoordelijk houden.

De **VOORZITTER**: Wilt u langzamerhand naar een afronding toegaan?

De heer **FLOS**: Ja. Ik stel nog drie korte kwesties aan de orde. Een, kunt u de tegenwerking door het college misschien nog even in woorden toelichten? Net als mevrouw Van der Garde mis ik in dit verhaal heel erg de rol van de aannemers. Zoals mevrouw Van der Garde ook heeft genoemd was er bouwfraude. Er was prutswork geleverd bij de Vijzelgracht. Dat heeft niets te maken met mijn idee over contracten. Dit rapport lezend lijkt alles de schuld van de gemeente Amsterdam. Wij hebben verkeerde opdrachten gegeven en verkeerde contracten gesloten et cetera. Bij de parlementaire RSV-enquête die ik als kind nog heb gezien was heel duidelijk dat die concerns ook heel veel boter op hun hoofd hadden. Ik zou graag willen dat u daar ook iets over zegt. In hoeverre het ook daaraan lag dat de gemeente op een gegeven moment niet die dingen kan doen waarvan u zou willen dat ze die zou moeten doen. Niet die contracten kon sluiten waarvan u vindt dat ze gesloten zouden moeten worden. Het allerlaatste punt is de relatie met het Rijk. Dat heeft zich natuurlijk heel safe gevoeld nadat die subsidiebeschikking is afgegeven. Is het niet zo dat Tineke Netelenbos op het moment dat zij wist dat zij de subsidiebeschikking afgaf eigenlijk al wist dat het project nooit of te nimmer voor dat geld gedaan zou kunnen worden op basis van bestekken en budgetoverschrijdingen bij andere grote projecten zoals bijvoorbeeld bij de HSL waar ook een enorme overschrijding van 50% was bij de aanbesteding van de projecten. De andere twintig vragen zal ik u morgen schriftelijk toesturen.

De **VOORZITTER**: Dat lijkt me een goed idee. De heer Bakker wil u even bevragen.

De heer **BAKKER**: Ja over de aannemers. U zegt net dat de gemeente die contracten op dat moment niet had kunnen afsluiten met de aannemers die ze had willen afsluiten. Volgens mij concludeert de enquêtecommissie dat het op dat moment gewoon in de markt vrijwel ondoenlijk was om goede afspraken te maken omdat die markt enorm overspannen was en komt met het advies dat men beter even had kunnen wachten tot de markt wat bedaard was zodat men wel de goede contracten had kunnen afsluiten. Volgens mij was dat een beetje waar de enquêtecommissie op doelde. Die overspannenheid is wel degelijk aangekaart en dat was dus juist niet het moment om die contracten af te sluiten. Dus de timing was verkeerd maar men wilde dat wel op dat moment. Volgens mij is dat het punt.

De heer **FLOS**: Er speelt meer dan alleen de overspannenheid van de markt. Het gaat ook om bouwfraude of prijsafspraken. Waar het mij om ging, is nu dat die aannemers relatief goed weg lijken te komen. Zowel bij die contracten als ook bij die hele Vijzelgracht-ellende.

De **VOORZITTER**: Helder. Dan is nu het woord aan mevrouw Van Pinxteren GroenLinks.

Mevrouw **VAN PINXTEREN**: Natuurlijk ook van mijn kant, van de kant van GroenLinks zeer grote dank voor dit rapport wat zeer goed leesbaar is, wat heel goed is en heel grondig, wat volledig voldoet aan de vraag die de raad u heeft gesteld wat natuurlijk niet voldoet aan het raadsbesluit "wilt u het alstublieft voor de zomer afleveren?", maar ik moet u eerlijk zeggen dat ik ook toen ook al het vermoeden had dat dat u niet ging lukken, dus daar zullen we het nooit meer over hebben. Liever een goed rapport dan een te snel rapport. Dat is als een soort Droste-effect ook in het rapport

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverslag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

duidelijk waar het gaat over liever een goed besluit dan een te snel besluit. Die dank geldt niet alleen de commissie maar die geldt zeker ook de medewerkers van de griffie en natuurlijk het bureau wat de commissie heeft ondersteund. Maar ik wil de griffiemedewerkers niet overslaan. De conclusies van het rapport zijn hard, heel hard, maar zeker voor GroenLinks niet helemaal verbazingwekkend. Ik kan niet zeggen dat ik geen nieuwe dingen heb gelezen in dat rapport. Dat is absoluut niet waar. Er blijkt veel en veel meer fout te zijn gegaan en achtergehouden dan ik zelfs maar vermoedde. Het is allemaal nog beroerder dan gedacht. Ik heb een aantal vragen die niet zo omvangrijk zijn als die van de heer Flos. Ik denk ook dat we moeten proberen het helder te houden en ook in dit geval een beetje wat over de grotere dingen die ons opvallen in te gaan. Maar we vullen elkaar wel aan denk ik. In het financieel overzicht 2005 richting 2006 over zo'n ingeboekt positief resultaat van de parkeergarage heeft GroenLinks indertijd vragen gesteld omdat wij van financieel deskundigen ook uit de gemeenteregionen gehoord hadden dat het absoluut tegen de regels was. Dat werd in de tijd door de toenmalige wethouder Van der Horst glashard ontkend. Maar het bleek door Concern Financiën ook echt afgeraden te zijn. Ik breng dit naar voren omdat als je verderop leest dat de adviezen van de Financiële Adviesgroep gewoon genegeerd werden, dan vraag ik me hoe kan zoiets genegeerd worden. Worden dergelijke adviezen vaker genegeerd. Deelt u deze vraag? Heeft u daar nog een bespiegeling over?

Over het oordeel dat GroenLinks in 2003 velde over het onverzekerd beginnen was zij destijds eigenlijk heel tevreden. Hoe wij daarop hadden gereageerd vonden we heel stoer van onszelf, maar daar blijkt dan toch veel meer achter te zitten dan ik toen wist, dan ik toen begreep en dan ik toen besepte. Ik ben bang dat ik in de jaren daarna steeds onvoldoende heb doorgezocht naar wat er nog fout aan was. U beveelt nu aan om alsnog de noodzakelijke aanvullende verzekering af te sluiten. Dat lijkt mij een goede zaak. Maar heeft u ook een idee of dit nu wat die verzekering betreft wel haalbaar is? Dan heb ik een vraag over hoofdstuk 8, de projectorganisatie. Het is schrijnend maar waar dat ik, hoewel ik zeer levendig de discussie rond het rapport Sorgdrager van zeer nabij heb meegemaakt, en ook toen al moeite had met de positie van de contractmanagers en bouwmanagers. De spanningen en onduidelijkheden tussen adviesbureau en projectbureau vond ik toen al ingewikkeld en het was ook duidelijk dat dat onhelder bleef. Dat Sorgdrager en bureau Faithfull & Gould er weer andere dingen over zeiden. Ik vind het in rapport ook niet helderder worden. Is nu feitelijk gedaan wat er inmiddels met de contractmanagers en bouwmanagers werd beoogd? Is dat nu allemaal in orde gekomen bij de integratie van adviesbureau en projectbureau of is dat nu niet zo? Mij werd het niet duidelijk. Nu moet ik u eerlijk zeggen dat het mij niet gelukt is het rapport twee of drie keer lezen, dus dat zou misschien bij een herlezing nog duidelijk kunnen worden. Ik vraag het u maar, want u weet het vast. Mij is opgevallen dat er problemen waren bij het mensen ondervragen die niet in dienst zijn of geen functionele relatie hadden met de gemeente. Er is natuurlijk gedoe geweest met uw enquêtecommissie of in het kader van deze enquête rond het aanleveren van stukken van het adviesbureau. Heb ik dat goed begrepen? Is dat iets wat bij integratie van adviesbureau en projectbureau niet op een of andere manier geregeld is? Was dat allemaal onmogelijk omdat het daarvoor een private onderneming was of is hier ook eigenlijk iets verzuimd wat we misschien beter hadden kunnen regelen? Ik heb een vraag naar aanleiding van hoofdstuk 7 over aanbestedingen en contractvorming. Het blijkt heel nadrukkelijk uit dat hoofdstuk dat de projectorganisatie zelf onvoldoende toegerust was om dat goed te kunnen doen maar dat ook externe ondersteuning in die situatie slecht was of moeilijk te krijgen. Als deze er al was dan was het steeds hetzelfde verhaal. Ik heb wel eens vaker verteld dat mij de naam Horvat iets te vaak voorkwam. Hij had eerst iets aanbevolen en als het dan een half jaar later niet bleek te werken gewoon even vrolijk met een andere aanbeveling kwam en dan moest alles helemaal anders en keer op keer blijken wij dan bij dezelfde persoon uit te komen. Ik ben blij dat dat inmiddels niet meer het geval is. Maar hoe stelt de enquêtecommissie zich voor dat wij verbetering brengen in die situatie waarin je zo afhankelijk bent van externe adviezen en waarin kennelijk de mand waaruit je kunt kiezen niet zo groot is. Een vraag

over het wel of niet apart een dienst organiseren voor een dergelijk groot project. Bevelen jullie nu wel of niet aan om met externen te werken of nu juist zoveel mogelijk in eigen huis te houden. Ik zag daar op bepaalde punten wat tegenstrijdigheden. Het kan zijn dat dat dan toch om weer andere dingen ging. In ieder geval wil ik daar graag wat toelichting op want ik zie in elk geval bij externen het risico van het punt van de archivering en het ontbrekend geheugen er niet beter op worden. Dat blijft natuurlijk altijd een risico als je genoopt bent om het buiten de deur te zoeken. Op welke manier kun je deskundigheid intern beter organiseren? Heeft dat veel te maken met de aanbeveling “werkt u vooral meer samen met het Rijk”? Is dat ook wat u betreft de richting waarin je als overheid in elk geval deskundigheid organiseert? Natuurlijk heb ik ook een vraag over hoe het nu precies zat met de informatievoorziening door het projectbureau c.q. het college aan de enquêtecommissie. Waren er gebleken problemen? Of waren de laat ik zeggen in ieder geval zeer stekelige brieven nodig omdat er geen goed informatieprotocol was? Met andere woorden, wat is er precies misgegaan? Waren er bijvoorbeeld wel of geen afspraken om die lijst van op te roepen mensen, nogal een punt in die briefwisseling, aan het college te geven. Eigenlijk is ook de vraag hoe dat zat, leg nog eens uit wat er allemaal is gebeurd. Dan een van de twee hamvragen wat mij betreft. Ook al eerder genoemd. U beveelt een bijna brede maatschappelijke discussie aan, maar dat is een term uit de jaren tachtig, over de risico's van het boorproces. Dat wordt, zoals u allen weet, in de media soms uitgelegd als het boorproces opnieuw ter discussie stellen. Volgens mij is dat niet wat de enquêtecommissie bedoelt. Ik hoop dat u daar nog wat over kunt zeggen. Hoe moet ik nu precies die aanbeveling zien. Mevrouw Bergervoet vroeg het ook al heel nadrukkelijk. Ik snap, geloof ik wat u wilt. Dat ligt ook heel erg in het verlengde van een discussie die wij vorig jaar al in de raad hebben gevoerd over: wees transparanter, opener. U voegt daaraan toe: wees niet alleen transparant over dat er risico's zijn maar bespreek ook tot hoeverre je ze aanvaardbaar vindt. Is dat hoe ik het moet zien? Maar dan is mijn volgende vraag meteen: hoe stelt u zich voor dat die discussie vorm krijgt. Ik vind dat nog wel lastig. Hoe voeren we die discussie precies, wanneer en met welke inzet. Dan heb ik uit de verhoren van de enquêtecommissie begrepen dat de heer Bijlsma tot 2006 in elk geval mister Noord/Zuidlijn was, bij zijn verhoor aan aantal aanbevelingen aan u heeft gegeven over wat er anders en beter moest in het project en in andere grote projecten. Ik heb die aanbevelingen niet terug kunnen vinden. Het kan zijn dat u ze verwerkt heeft maar ik wil graag van u weten waar die aanbevelingen over gingen en heeft u die ook verwerkt. Of waar gingen ze over want dan kan ik het tweede eventueel zelf invullen. De enquêtecommissie concludeert onder andere dat de raad de voordracht in 2002 eigenlijk niet goed had mogen keuren. U begrijpt dat dat mijn Groenlinkse instemming krijgt. Maar het rapport spreekt ook over ontbrekende deskundigheden bij de raad. Dat zal ik helemaal beamen. Daar heb ik in het verhoor ook uitvoerig met de enquêtecommissie over van gedachten gewisseld maar ik mis toch een beetje duidelijke aanbevelingen van uw zijde over hoe we dat kunnen verbeteren.

De **VOORZITTER**: U heeft nog ruim een minuut.

Mevrouw **VAN PINXTEREN**: Ik hoop dat u daar meer over kunt zeggen omdat dat toch vooral wat mij betreft het tweede belangrijke doel van deze enquête is. Dan wil ik het daarbij laten.

De **VOORZITTER**: Dank u. Dan is nu het woord aan de SP. De heer Bakker neem ik aan? Mevrouw Alberts.

Mevrouw **ALBERTS**: Wij werken in volgorde. Ik doe de wat algemenere vragen en de heer Bakker de gedetailleerde. De volgorde van mijn vragen is willekeurig en even belangrijk. Ik wil beginnen met nogmaals te zeggen dat we de deze enquêtecommissie heel hartelijk mogen bedanken. We hebben jullie echt een tijd gemist maar nu het

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverslag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

resultaat er is weten we ook waarom we jullie hebben moeten missen. Ik heb het idee dat het een vorm van onderduiken is maar als je dan eenmaal bovenkomt met zo'n rapport dan zit het toch weer snor. Hartelijk dank en ook expliciet alle mensen die daarbij hebben meegeholpen. Mijn vragen beginnen rond de zorgplicht van de burgemeester. Dat is al eerder aan de orde geweest. U heeft advies gevraagd aan de heer Elzinga. De eerste vraag is of u ook heeft overwogen een advies aan de minister van Binnenlandse Zaken te vragen, de verantwoordelijk daarvoor. Inmiddels is er ook een antwoord van de minister gekomen. De minister zegt heel veel ook niet, maar zij zegt wel dat de burgemeester in deze hoeder is van de kwaliteit van de besluitvormingsprocessen. Als u dat nu leest en u weet dat een van uw aanbevelingen was dat het besluit niet in 2002 aan de raad voorgelegd had mogen worden. Kunt u dat met elkaar in verband brengen? Volgens mij is daar dan nog een andere conclusie uit te trekken. Anders dan uw conclusie 37. Inhoudelijk heeft de burgemeester niets gedaan maar dit gaat dus meer over de procedure dan over de informatievoorziening. Wij hebben onze gemeentelijke ombudsman maar die is er ook landelijk en die heeft een aantal kwalificaties tot zijn beschikking. Ik wil u vragen om het in die termen te zeggen, ik zal het voorzeggen zodat u het in uw beantwoording kunt invullen. Vindt u dat u ruimhartig van informatie bent voorzien of zou u daarvoor een andere term hanteren? Was de kwaliteit van de informatievoorziening naar de raad in het hele proces volledig en tijdig? Er zijn ook een aantal zaken die ik er zelf in wil leggen. Er is op een gegeven moment ook een overdaad aan informatie geweest. Je zou kunnen zeggen dat raadsleden daaronder bedolven kunnen worden. En dat heeft ook zijn effect. Als het te veel is dan ga je voor jezelf schiften want de tijd van een mens is ook maar beperkt tot vierentwintig uur in een dag. Daardoor zouden mensen verkeerde informatie tot zich kunnen nemen. Oftewel, door die hoeveelheid aan informatie kan er ook sturing gegeven worden. Kunt u daar iets over zeggen? Dan over de brief die het college heeft geschreven. In deze voorlopige bestuurlijke reactie staat onder andere dat het college verbeteringen heeft aangebracht en ik citeer: "hierover communiceert het college nadrukkelijk op open en transparante wijze met de raad, met de omgevingen de stad gedurende de verdere aanleg. Nu is er inmiddels een derde kwartaalrapportage geweest en die was besloten. Hoe beoordeelt u dit nu volgens de brief die het college heeft gegeven. Is dat nu open, transparant enzovoort? U heeft namelijk in uw rapport iets gezegd over de hoeveelheid besloten vergaderingen. Dan voor de volledigheid nogmaals de vraag over het aanbevolen debat over het boorbesluit. Zou u ons nog een advies kunnen geven hoe dat debat zou moeten worden ingevuld. Dat duidelijk is dat in ieder geval die en die hoofdstukken aan de orde moeten komen of waar vooral op gelet moet worden. Dus richtinggevend. Jullie hebben toch een enorme hoeveelheid informatie tot jullie beschikking en ook een mooie over-all blik over zoiets om te kijken hoe we daarmee omgaan. En nog iets preciezer, klopt het dat in de brief van het college wordt gesteld dat de techniek van het boren niet door de enquêtecommissie ter discussie wordt gesteld. Iets eerder in het verhaal, toen jullie net goed op stoom waren, kwam de commissie Veerman met het rapport. Hebben jullie overwogen om een tussenrapportage te geven, de stand van zaken tot nu toe? En hoe zijn jullie verder met het rapport Veerman omgegaan? Hebben jullie daar nog gebruik van gemaakt? Hebben jullie daar alleen kennis van genomen? Hoe is dat aan de orde geweest? Kunt u ons inzicht verschaffen over de vervoerswaarden in het hele traject? Zijn ze nu echt onveranderd gebleven of zijn ze in de loop van de tijd bijgesteld? Er is zojuist een vraag gesteld over de adviezen van de dienst Financiën die terzijde werden gelegd. Ik wil het hebben over de betrokkenheid van de brandweer. De afdeling preventie kwam op basis van de toen geldende regels uit op een negatief advies. Dit moeten we niet bouwen, want... Daar is op een bijzondere manier mee omgegaan want die bouw is namelijk doorgedaan. De afdeling preventie van de brandweer heeft zeer hoge bevoegdheden. Zij kunnen van de ene seconde op de andere een gebouw sluiten wanneer brandgevaarlijke situaties ontstaan. Hoe kan het nu dat die afdeling preventie zo overruled is? Er staat niet zo heel veel over brandveiligheid in dit rapport. Maar het is er nogal eentje. Waarom heeft u wel of niet doorgevraagd? Daar wil ik dus iets meer over

weten als dat kan. Voorlopig dit. Dank u wel.

De heer **BAKKER**: Die niet meer zo veel heeft. Ik wil nog wel een ding aanvullen. Hoe heeft de enquêtecommissie de informatievoorziening van het college gekwalificeerd. Zou u de kwalificatie ruimhartig gebruiken of zou u daar een andere kwalificatie voor kiezen. Even kijken wat ik nog over heb. Dat is niet zoveel meer. Volgens mij heeft mevrouw Van der Garde ook al naar de motie van de heer Bijlsma gevraagd. Die motie is wel aangenomen maar feitelijk nooit uitgevoerd als ik het goed heb begrepen. Klopt dat? De heer Bijlsma zegt onder voorwaarde van verzekeringen. Daar is de raad mee akkoord gegaan en het college ook maar daar is eigenlijk nooit uitvoering aan gegeven. Klopt dat? Is die interpretatie juist? Wat betreft de projectbeheersing heeft u het over een borging door het samenwerken met het Rijk. Op andere punten komt ook het gebrek aan technische kennis en projectkwaliteiten van de gemeente ter sprake. Zou u zich kunnen voorstellen dat projecten van deze schaal ondergebracht worden bij een rijksdienst of dat daar nauwe samenwerking mee is. U doet daar een aantal aanbevelingen over maar als daar een rijksdienst voor is kan je zo een aantal aanbevelingen wegstrepen en is dat probleem in een keer opgelost voor de gemeente. En het geeft misschien ook een wat rustiger aanpak van zo'n project. De heer Flos had het ook al over aanbeveling 5. Ook namens de SP vraag ik of jullie nog wat kunnen zeggen over het verschil met Veerman dat jullie vinden dat het projectcommissariaat volstrekt onafhankelijk moet zijn. De heer Veerman heeft daar een andere keuze in gemaakt. Graag nog een toelichting van de enquêtecommissie op haar keuze. Het voorzichtigheidsbeginsel laat ik even aan het college volgende week. Op pagina 17, in aanbeveling 18 wordt gesteld dat er in het college niet meer wordt gesproken over de techniek en of het wel of niet kan maar alleen nog aan politieke afstemming wordt gedaan. Wat wordt daarmee precies bedoeld? Feitelijk was het politieke besluit al genomen maar wat moet er dan precies nog politiek afgestemd worden?

De **VOORZITTER**: U heeft nog een minuut.

De heer **BAKKER**: Op pagina 91 is sprake van een side letter bij het programma-akkoord 2002. Ik begrijp dat u die side letter niet heeft gekregen van het college. Ik neem aan dat uit een verhoor of uit ander informatie is gebleken dat die side letter er is geweest. Maar ik neem aan dat u die met reden niet heeft gekregen. Is daar een argumentatie bij? Of was dat gewoon een "njet". Hij is er maar u krijgt hem niet. De risico's van het boren hebben we al gehad. Dan ben ik klaar. Maar als erkend sloddervos nog een puntje op de i. Op pagina 17 is het MID met een d geschreven maar hoort met een t. Dit natuurlijk terzijde. Overigens ook mijn dank voor het uitputtende werk dat is verricht. Ik heb begrepen dat dit ook geleid heeft tot een exemplaar dat in de winkel te koop is. Maar volgens mij tegen een enorm bedrag van bijna vijftig euro. Klopt dat? Was het niet handig geweest om ook een soort conclusie en aanbevelingen gemeenteraad Amsterdam enquête Noord/Zuidlijn "light" uit te brengen. Het is toch wel een enorm bedrag en sommige mensen willen gewoon even iets in hun handen hebben ondanks dat die laptops tegenwoordig enorm goedkoop zijn. Een andere vraag waar ik hier nog even op wil wijzen is dat het rapport Veerman en dit rapport eigenlijk een beetje broer en zus zijn. Laten we zeggen dat broertje Veerman iets harder heeft gelopen dan zus raadsenquête maar is er geen neiging geweest om een soort tussentijdse rapportage uit te brengen? Dat heeft mijn buurvrouw al gevraagd. Pardon. Ik luister niet altijd naar haar. Nee hoor. Met deze vrolijke noot beëindig ik dan mijn bijdrage.

De **VOORZITTER**: Dank. Dan gaan wij naar het CDA en ik ga ervan uit dat de heer Van Drooge het woord voert? Ga uw gang.

De heer **VAN DROOGE**: Uiteraard ook lof, lof, lof. Dat zal ik straks in de raad wel uitvoerig doen. Ik heb een groot aantal vragen en zal ze net zoals de heer Flos nummeren

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverlag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

en degene die ik oversla geef ik u zo op schrift. Dan kunt u dat snel doen. Ik begin met vraag 4. Op pagina 18 schrijft u dat de raad de financiële prognose einde werk op 21 juni 2006 goedkeurde maar dat de Financiële Adviesgroep niet akkoord ging met de prognose en dat het gemeentelijk aandeel met slechts 22,8 miljoen euro zou toenemen. Was de raad door dit college op de hoogte gesteld dat die Financiële Adviesgroep niet akkoord ging met die prognose? Ik ga naar vraag 6. Op pagina 22 spreekt u van een auditcommissie Noord/Zuidlijn die als een klankbordgroep fungeert voor de projectorganisatie. Was het advies van de auditcommissie tot een betere afweging van kosten en risico's bekend bij zowel het college als de raad en is er een motivatie gegeven waarom er werd afgeweken van dat advies? Dan ga ik naar pagina 25 vraag 9, de beslissing over de lumpsum. Daar zegt u dat Amsterdam genoeg geld had om de risico's zelf op te vangen. Is dat toen daadwerkelijk gezegd of is dat een reconstructie zoals u die nu maakt? Er staat wel dat Concern Financiën er negatief over adviseerde maar dat het desalniettemin gebeurde. Mijn tweede vraag daarbij is of het vaak voorkomt dat het college en Concern Financiën van mening verschillen over de Noord/Zuidlijn. Vraag 10 op pagina 27 gaat over de audit van Lloyds en Horvat. Die zegt dan dat de directieraming was beïnvloed door het streven naar een zo laag mogelijke prijs. Deelt u deze opvatting van dit onderzoeksbureau en acht u het verstandig dat dit streven een directieraming beïnvloedt? Ik ga naar het go-besluit, pagina 37 conclusie 15 waar staat dat het niet Herweijer-proof is. Hoeveel aanbevelingen deed die commissie-Herweijer? Dat heb ik niet zo snel kunnen vinden. Ik vind het wel van groot belang want ik wil graag kunnen inschatten waarom de raad verkeerd is geïnformeerd. Is dat omdat er een heleboel aanbevelingen waren en dat het erin verzeild raakte of waren het er maar een paar en is het dus gek dat er wordt gezegd: ja er wordt aan voldaan. Kortom we moeten kunnen beoordelen of het een bewuste misleiding of een gewone vergissing is. Vraag 12. Kunt u constateren welke effecten het rapport-Sordrager heeft gehad op de besluitvorming inzake de Noord/Zuidlijn? Was de uitkomst van de commissie Sorgdrager een soort slaappil? En was het rapport voldoende grondig maar ook voldoende onafhankelijk? Want het heeft wel heel veel invloed gehad op wat er daarna een tijd gedacht werd. Op pagina 45 constateert u dat kostenoverschrijdingen niet het gevolg zijn geweest van scopeverandering door extra politieke wensen maar door een ernstig gebrek aan kennis van zaken en falen bij en van de gemeente. Dit in tegenstelling tot de overschrijdingen die het gevolg waren bij de HSL-Zuid en de Betuwelijn. Bedoelt u hiermee een compliment aan de raad te geven? Dat wij niets hebben willen veranderen? Op pagina 46 stelt u dat de jaarlijkse prognoses van bouwkosten en VAT meermaals naar beneden werden bijgesteld op instigatie van de directie van het projectbureau en of de portefeuillehouders Noord/Zuidlijn alvorens ze werden voorgedragen aan de raad, met onrealistische bedragen tot gevolg. Heeft zich dat ook nog voortgezet in de huidige periode? Ik ga naar vraag 16. Dat is eigenlijk hetzelfde. De wethouder praat over een gesnoeië prognose. Vindt u het verstandig om bij een prognose elementen weg te snoeien? Ik kan me dat nauwelijks voorstellen. Dan gaan we naar vraag 18. Op pagina 425 staat een brief van de burgemeester waarin deze meent geheimhouding te moeten opleggen over verschillende documenten en schrijft dan ten aanzien van de vertrouwelijke notulen van het college van burgemeester en wethouders dat de notulen inclusief bijlagen geheim zijn. Maar in het rapport heb ik gelezen dat er geen notulen zijn. De burgemeester zegt geheimhouding over de notulen en u zegt dat er geen notulen zijn. Wat heeft u dan kunnen gebruiken? Waren dat besluitenlijstjes of die geheime notulen die geheim moesten blijven? Vraag 19. Op pagina 306 staat dat door niet te verzekeren het college in een nieuwe verhouding komt te staan. Namelijk niet alleen als opdrachtgever maar ook als verzekeraar. Kunt u nagaan of het college op het moment dat zij dit deed, zich dit heeft gerealiseerd? Hier komt de volgende vraag achteraan. Heeft het college de raad geïnformeerd over de discussie die zij met de DNB had over die verzekeringen en het ultimatum dat de DNB toen gesteld heeft aan het college: dit mag niet meer. Ik heb niet kunnen terugvinden dat de raad werd geïnformeerd over iets wat niet mag. Mijn laatste vraag is een heel algemene in de vorm van een conclusie en een vraag. Voor de gebrekkige en

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverslag, 6 januari 2010

**AZ/FEZ/
ROW/VV**

misleidende informatievoorziening aan de raad zijn in de breedste zin twee verklaringen te vinden. Ofwel incompetentie ofwel de wens om tegenvallers en budgetoverschrijdingen verborgen te houden om politieke schade te vermijden. Onderschrijft u dat bij de bouw van de Noord/Zuidlijn sprake is geweest van beide? Dat was het.

De **VOORZITTER**: Vriendelijk dank. Dan hebben wij D66, de heer Manuel.

De heer **MANUEL**: Ik zal het proberen kort te houden. Veel vragen zijn natuurlijk ook al gesteld. Maar in de eerste plaats wil ook D66 de complimenten uitspreken voor het werk dat deze commissie gedaan heeft en wat haar medewerkers hebben gedaan en haar uitvoerig bedanken voor dit zeer goede rapport. Dat is door iedereen wel gememoreerd. Het rapport resulteert in een aantal stevige conclusies en een aantal aanbevelingen. Ik wil eigenlijk vier punten even naar voren halen. Het eerste is dat van het go-besluit in 2002 gezegd wordt door de commissie dat het met de kennis van nu nooit genomen had mogen worden. Een van de sprekers, de heer Van Lamoen, heeft nog gememoreerd dat ook D66 indertijd voor dat go-besluit heeft gestemd. Wij hadden toen onze aarzelingen. We hadden ook veel vragen net als andere partijen. De heer Bijlsma is al genoemd, hij had ontzettend veel vragen. Er is echt heel veel informatie gevraagd door de gemeenteraad dus ook door het college ontzettend veel informatie gegeven en toch is eigenlijk als je dit rapport leest de conclusie dat de gemeenteraad onjuist dan wel onvolledig is geïnformeerd in die tijd van besluitvorming van de daadwerkelijke aanlegging van de Noord/Zuidlijn. Wat een beetje in het ongewisse blijft is of dit nu bewust is gedaan. Al onze vragen zijn beantwoord. We zijn overladen met informatie. We zijn platgepraat door deskundigen over alle wel en wee van het technische proces maar u suggereert dat wij toch niet de juiste informatie hebben gehad. Ik wil graag van u weten of dit bewust is gebeurd en is dit dan gebeurd door de politiek verantwoordelijke personen? Hadden die daar weet van? Zijn wij eigenlijk misleid in dat hele proces? Dat is de eerste belangrijke vraag. Als wij nu rond 2002 en misschien ook wel daarvoor meer hadden geweten en als niet was vastgehouden aan het bedrag wat het mocht kosten maar dat de toenmalige wethouder had gezegd dat het niet voor dat bedrag kon, maar dat het x gaat kosten, was dan uiteindelijk volgens u het totale bedrag wat de Noord/Zuidlijn zou gaan kosten - we weten nog niet precies wat dit zal zijn, de schatting is nu dat het rond de 3,1 miljard zal zijn, misschien valt het mee, misschien nog iets duurder - gelijk zijn gebleven of had het goedkoper gekund of was het duurder geworden?

De derde vraag gaat over het PvdA-raadslid de heer Olij die misschien wel terecht naar aanleiding van dit rapport in de krant een artikel heeft doen publiceren waarin hij de materiaalkeuze, het brede of smalle spoor opnieuw aan de orde stelt. Die keus is in feite al gemaakt op basis van de vervoersprognoses. Als u als enquêtemissie zegt dat die vervoersprognoses eigenlijk niet kloppen, vindt u dan dat wij die discussie over de materiaalkeuze, dus of we breed of smal gaan aanleggen in die tunnels, opnieuw moeten gaan voeren? De vierde en laatste opmerking van D66 op dit moment betreft de suggestie van u dat er een discussie moet komen met de stad over de risico's van het boorproces. Ik begrijp uit het rapport dat u daarmee niet de aanleg ter discussie wilt stellen maar dat u kennelijk wilt communiceren met de stad. Dat u en daar zijn wij zeker voor transparant alle feiten op tafel wil leggen en de mensen wilt laten weten wat er kan gebeuren. Is het dan uw bedoeling, en deze vraag is volgens mij ook al door anderen gesteld, dat we een soort kader creëren waarbinnen we blijven voortgaan met de aanleg. Een van de sprekers suggereerde ook al dat het zou kunnen dat er door zettingen scheuren ontstaan van 2 millimeter in bepaalde huizen boven dat traject. Wilt u dan gewoon al van tevoren beslissen dat we dan doorgaan met het boren als dat mocht optreden. Is dat de intentie van deze aanbeveling? Dat zijn de eerste vier vragen die ik hier zou willen stellen en in de volgende vergadering kom ik graag op andere punten terug.

De **VOORZITTER**: Dank u. Dan gaan we nu een tijdje pauzeren en ik vraag even aan de commissie hoe lang zij denkt nodig te hebben? We gaan kijken of we weer rond

kwart voor tien kunnen beginnen. Mocht het niet zo zijn, dan hoort u van mij wanneer het wel zover is.

Dames en heren, ik verzoek u plaats te nemen voor het laatste deel van deze vergadering. Ik kan u vast melden dat ik met de verschillende partijen heb overlegd en dat niemand behoefte heeft aan een tweede termijn. Dus we laten het bij de beantwoording van de enquêtecommissie en daarna sluit ik de vergadering. Van de commissie heb ik vernomen dat zij alle technische vragen schriftelijk zal beantwoorden. Rekensommetjes en dergelijke zullen zij nader uitwerken en aan de commissie doen toekomen. Is dat ook duidelijk wanneer dat wordt meneer Limmen?

De heer **LIMMEN**: We willen proberen dat eind deze week aan te leveren.

De **VOORZITTER**: Oké, dat zou heel fijn zijn. Ik heb begrepen dat wij beginnen bij mevrouw Buurma, daarna mevrouw Boelhouwer, de heer De Wolf en daarna de heer Limmen. Zij zullen zelf aangeven welke onderwerpen zij zullen behandelen. Dus hierbij geef ik het woord aan mevrouw Buurma.

Mevrouw **BUURMA**: Ik zal een aantal vragen beantwoorden die betrekking hebben op de projectorganisatie en het ambtelijk apparaat. Ik begin met antwoord te geven op een aantal vragen dat ging over het rapport van Sorgdrager. Het was een grondig rapport, ook wat betreft het werk door Faithfull & Gould. Het bestuurlijk deel is van de commissie-Sorgdrager is een quickscan. Dat zegt ze zelf ook. Het is wel gebaseerd op een uitgebreide deskresearch maar er was slechts een beperkt aantal gesprekken. Qua grondigheid is het niet te vergelijken met onze enquête. Zoals de heer Van Drooge al aangaf kun je het effect van Sorgdrager aangeven als een soort slaappil. Doel was ook om politieke rust te brengen maar niet wat betreft de organisatie- en de risicomangementaspecten. Daar is wel uitgebreid onderzoek naar gedaan. Dat was onder andere een vraag van de heer Van Drooge en van mevrouw Bergervoet maar ook van anderen. Nu kom ik bij een aantal vragen die onder andere door de heer Flos zijn gesteld. Was de kwaliteit van het adviesbureau voldoende? In ons rapport is hier veel over geschreven. Ik zal ook verwijzen naar de pagina's. Op pagina 201 kunt u daar veel over lezen maar er zijn meerdere studies naar gedaan en die geven eigenlijk iedere keer aan dat de kwaliteit niet voldoende was. Een van de uitgebreide studies is gedaan door de heer Kieft en dat kunt u teruglezen in het rapport. De heer Flos heeft ook een vraag gesteld over de uitvoeringsorganisatie. Hij stelt dat Geluk uiteindelijk is vervangen. Wij stellen als commissie dat er toch veel problemen waren op het moment dat de projectorganisatie in de uitvoeringsfase kwam. Al snel kwamen de grote kosten en overschrijdingen. Daar had eerder op geanticipeerd moeten worden. Dat is onzes inziens te laat gebeurd. Het projectbureau en het adviesbureau zijn in 2007 samengegaan. Dat is pas laat. Ik wil ook verwijzen naar pagina 205 waar u hier ook een en ander over kunt teruglezen. Maar die samenvoeging had ook te maken met dat toen de uitvoeringsfase van start ging en dat was natuurlijk een andere situatie dan de situatie voor het go-besluit. De heer Flos had ook een vraag of het verwijtbaar was aan het college dat de projectorganisatie onvoldoende was toegerust. Dat is meer een politieke vraag. Wij zouden willen voorstellen om die volgende week wellicht aan het college zelf te stellen. De heer Flos had ook een vraag over aanbeveling 6 op pagina 70. Hij is het eens met de commissie die stelt dat de ambtelijke directeuren niet thuishoren in het projectcommissariaat en dat ze, en dat vinden wij ook, onafhankelijk moeten zijn en dat dat beter geborgd is als er geen ambtelijke diensten in zitten en daarmee wijken we dus inderdaad af van het advies van de commissie Veerman. Wij stellen ook dat de projectdirectie verantwoordelijk zou moeten zijn voor het toesturen van de stukken aan de raad. En waarom? We hebben geconstateerd dat de wethouder zelf geen bijstellingen zou moeten doen. Hij zou dat wel mogen doen maar dan zou hij eerst de voorstellen aan de raad moeten voorleggen. Dat is in het verleden dus niet gebeurd. Dus wij zeggen dat de projectdirectie zelf met voorstellen kan komen, de wethouder kan daarvan afwijken. Dat

moet hij ook gemotiveerd toelichten en dat voorleggen aan de raad zodat daar helderheid over is.

De **VOORZITTER**: De heer Flos wil graag een verduidelijking?

De heer **FLOS**: Het hele punt waarvoor ik die vraag stelde was natuurlijk dat ik het gevoel krijg dat wij als raad een projectdirecteur straks politiek verantwoordelijk moeten gaan stellen want die heeft dan het recht om zelfstandig stukken te sturen. Ik heb daar bij voorbaat toch heel grote problemen mee. Het is mij ook nu nog niet geheel duidelijk hoe die politieke verantwoordelijkheid waargemaakt kan worden en hoe de wethouder daarmee in feite minder politiek verantwoordelijk wordt voor dat project.

Mevrouw **BUURMA**: Wat ik aangaf is dat wij het belangrijk vinden dat de raad op de hoogte is van de afwijkende mening van de wethouder. In het verleden is er een aantal financiële bijstellingen gedaan onder verantwoordelijkheid van de verschillende wethouders. De raad was daarvan niet op de hoogte. Als je nu voor dit systeem deze oplossing kiest dan moet de projectdirectie voorstellen doen aan de raad. De wethouder mag daar gemotiveerd van afwijken zodat de raad kan zien waarom de wethouder daarvoor kiest en uiteindelijk kan de raad daarmee instemmen en blijft de wethouder daar ook verantwoordelijk voor.

De heer **LIMMEN**: Misschien zal ik in aanvulling hierop nog iets zeggen. De politieke verantwoordelijkheid van de informatievoorziening van het project Noord/Zuidlijn in de richting van de raad blijft hetzelfde. De kern van deze aanbeveling ziet erop toe dat du moment zoals dat in het verleden gebeurd is vanuit het college geïnitieerd wordt om tot bijstellingen te komen, kostenprognoses inzichtelijk worden gemaakt. Dat is de kern van deze aanbeveling maar dat laat dus onverlet dat het college verantwoordelijk is voor de informatie in de richting van de raad.

De heer **FLOS**: Ik vind het een belangrijk punt. Wij moeten er volgens mij als raad vanuit gaan dat wij de bestuurders vertrouwen. In hoeverre schaad je hier nu het vertrouwensbeginsel mee want dat zegt eigenlijk: je moet er rekening mee houden dat de wethouder best wel eens geen goede informatie kan geven dus laten we het maar rechtstreeks door de ambtenaren geven aan de raad.

De heer **LIMMEN**: Nee. Het vertrouwensbeginsel wordt niet geschaad. Waar het wat ons betreft om gaat is dat du moment er aanpassingen plaatsvinden, geïnitieerd vanuit het college als het bijvoorbeeld gaat om kostenprognoses, dat inzichtelijk wordt gemaakt aan de raad. Dan nog gaan we ervan uit dat als het college dat zou doen het college daar dan een goede reden voor heeft maar dan wordt het in ieder geval inzichtelijk gemaakt.

Mevrouw **BUURMA**: Dan kom ik bij een aantal vragen dat is gesteld door mevrouw Van Pinxteren. U had wat moeite met de relatie bouwmanagers en contractmanagers. Daar hebben we veel over geschreven. Ik verwijs onder andere naar pagina 211. Wellicht kunt u het nog een keer doornemen en als er nog vragen zijn dan zullen we dat uiteraard nog een keer toelichten. Maar de nieuwe projectorganisatie, de integratie van het projectbureau en het adviesbureau, heeft zeker een verbetering teweeg gebracht en de laag van de bouwmanagers is daarbij ook verdwenen dus dat zou ook meer helderheid moeten geven. Dat kunt u dus teruglezen op pagina 211 en verder. U heeft ook een vraag gesteld over het wel of niet inhuren van externen. Het is de realiteit dat je externen wel nodig hebt. We vinden het niet nodig om alle mensen voor altijd in vaste dienst te nemen maar wel per project. Dus je kunt mensen inhuren voor de duur van het project. De randvoorwaarden die je daarbij opstelt zijn van belang zodat de publieke borging erin zit want dat is natuurlijk van groot belang. Daar hebben wij ook een advies

over gegeven. Mevrouw Alberts heeft ook een vraag gesteld over de samenwerking met het Rijk. Daarover hebben we ook een aanbeveling opgenomen op pagina 68. Dat was eigenlijk de heer Bakker die dat vroeg. We zeggen ook dat er een grotere samenwerking moet komen met het Rijk. Eigenlijk vanaf het begin tot het einde van het project. De wijze waarop is eigenlijk afhankelijk van het project wat wel of niet wenselijk is. Dat zou je per project moeten beoordelen. Maar die nauwere samenwerking vinden wij van groot belang. Dat een project geheel ondergebracht moet worden bij het Rijk zeggen wij niet. Dan ben ik aan het einde van mijn vragen en geef ik het woord aan mijn collega Boelhouwer.

Mevrouw **BOELHOUWER**: Ik zal de vragen beantwoorden die gesteld zijn over de vervoerswaarden. Dat waren er niet zo vreselijk veel. De VVD heeft gevraagd of het niet opgemerkt was door een partij dat de vervoerswaarden te rooskleurig zijn voorgesteld, dat de kosten over een ander tracé werden berekend dan de opbrengsten. Dat is wel degelijk opgemerkt door het Rijk maar het Rijk ging daarmee gewoon akkoord. De VVD heeft ook de vraag gesteld dat als je de kennis nu hebt wat is dan het nut en de noodzaak nog van deze lijn? Wij constateren in het rapport dat de vervoerswaarden niet zijn gestegen en dat ook het openbaar vervoer niet is gestegen. Als je dat zo bekijkt dan wordt de aanleg ook eigenlijk minder urgent. Dan heeft de VVD gevraagd hoe het kan dat de OEI-richtlijn niet verplicht is opgelegd. De OEI-richtlijn is dan niets anders dan een kosten-batenanalyse. Het is niet verplicht. Het werd in die tijd wel al gedaan maar het is niet verplicht en ook niet gebruikelijk voor openbaar vervoerprojecten. Wat wel geëist is, is een kostendekkingsgraad. Dat betekent dat de vervoerswaardeberekening door het Rijk is goedgekeurd.

De heer **FLOS**: Voorzitter mag ik? U zegt dat het niet verplicht is. Ik had de indruk dat het vanaf een bepaald jaar wel verplicht was.

De **VOORZITTER**: Kennelijk was dat op dat moment nog niet verplicht.

Mevrouw **BOELHOUWER**: Op dat moment was dat nog niet verplicht. De laatste vraag die ik dan nog moet beantwoorden was de vraag van de SP of de vervoerswaarden onveranderd zijn gebleven of zijn bijgesteld. Ze zijn niet bijgesteld en ze zijn ook niet onveranderd gebleven maar er zijn wel steeds nieuwe prognoses gemaakt. Dat is dan het antwoord.

De **VOORZITTER**: De heer Manuel.

De heer **MANUEL**: Als dit de antwoorden waren op de vervoersprognoses dan is volgens mij mijn vraag niet beantwoord. Mijn vraag was dat als die vervoersprognoses bijgesteld moeten worden dat volgens deze enquêtecommissie consequenties zou moeten hebben voor de keuze van een breed of een smal spoor. Komt dat antwoord nog?

Mevrouw **BOELHOUWER**: Het is aan u of u dat debat nog eens wilt voeren. De constatering is gewoon dat de vervoerswaarden anders zijn. Dan kunt u zeggen dat het debat misschien over moet. Dat is een politieke vraag en daar moet u antwoord op geven.

De heer **FLOS**: Mocht die discussie geopend worden dan spreken we neem ik aan over een scopewijziging?

De **VOORZITTER**: Ja wordt er gezegd. Dan is de heer De Wolf aan de beurt.

De heer **DE WOLF**: Ik ga proberen antwoord te geven op vragen die gesteld zijn over de periode waarin de subsidie van het Rijk tot stand kwam. Ik word geacht iets te zeggen over de aanbesteding en de contractvorming, met andere woorden over het go-

besluit en de voorbereiding daarvan. Ik zal een paar dingen zeggen over kosten en planning maar deze vragen zullen vooral schriftelijk worden beantwoord omdat daar een heel reeks vrij technische vragen over zijn gesteld. En ik word geacht iets te zeggen over het boorproces. Om te beginnen de subsidieaanvraag. Mevrouw Van der Garde heeft in haar bijdrage als eerste de vraag opgeworpen die ging over conclusie 3, namelijk dat de gemeente, college en raad eigenlijk willens en wetens hebben besloten tot het aanleggen van de Noord/Zuidlijn in de dure variant. Er had eigenlijk wel iets anders besloten kunnen worden. Het antwoord daarop is natuurlijk ja, dat had gekund. College en raad hadden een andere keuze kunnen maken. Nu terugkijkend was dat op dat moment misschien helemaal niet zo'n makkelijke beslissing juist omdat over het tracé, ook met het Rijk, uiteindelijk gewoon overeenstemming was bereikt op het moment dat die kwestie van die subsidieaanvraag aan de orde was. Een van de wijzigingen was de wijziging van Boerenwetering naar de Ferdinand Bol. We hadden het er net al over dat in die berekening van de vervoerswaarde van 4% die ertoe leidde dat het Rijk ook akkoord ging met die hogere vervoerswaarde en met een grotere bijdrage. Het werd er dus niet makkelijker op om te zeggen dat we het toch niet gingen doen. Ook al omdat er veel druk vanuit de stad was om die tracékeuze te doen. Meerdere mensen hebben vragen gesteld over de lumpsum. De heer Van Drooge, mevrouw Van der Garde en indirect eigenlijk ook de heer Flos in zijn vraag over minister Netelenbos van Verkeer en Waterstaat. Die vragen gaan eigenlijk over het punt of de raad toen goed was ingelicht over de karakterverandering in subsidieaanvraag. Het antwoord daarop is jazerker. De raad was wel degelijk ingelicht en wist dat de subsidie en de subsidiemethode was veranderd. Daar is niet geheimzinnig over gedaan. Heeft dat een rol gespeeld in de verdere besluitvoering? Ja, wel degelijk want er is ontzettend over gediscussieerd. Heeft dat geleid tot een fundamentele heroverweging op dat moment? In zekere zin wel, in zekere zin niet. Formeel gezien niet. Er is niet gezegd dat we kijken of we hem helemaal anders moeten aanleggen omdat er een ander risicoprofiel is op grond van deze subsidieverlening. Er is wel gezegd hem verder uit te werken en dan te zien wat het allemaal oplevert en laten we een toets inbouwen. Deze toets heette de markttoets. Kan voor het bedrag dat in de subsidiebeschikking wordt gegeven aan de gemeente de lijn aangelegd zoals we hem hebben beoogd als we hem aan de markt voorleggen. Dus op dat moment denkt de commissie dat er besluiten zijn genomen die weliswaar niet tot fundamentele heroverweging hebben geleid maar die op zichzelf wel stappen zijn waarvan je je kunt voorstellen dat de raad en het college die nemen. Belangrijk is, en dan kom ik meteen bij het go-besluit, dat die markttoets niet als toets is genomen. De aanbestedingsprocedure en resultaten zijn niet meer als toets beschouwd maar als onderhandelingsresultaat. Men heeft in wezen de uitkomst van die aanbestedingen terzijde gelegd. Voorzover de commissie dat kan overzien is dat terzijde leggen door zowel het college als de raad gedaan. Men was daarvan op de hoogte. Men was tenslotte ook van de aanbestedingsresultaten op de hoogte.

(De **VOORZITTER**: Bij interruptie de heer Flos.

De heer **FLOS**: Dat was eigenlijk een vraag die ik schriftelijk wilde stellen maar die zal ik dan nu stellen. U zegt zo makkelijk dat die niet serieus is genomen maar je kunt ook zeggen: ik wil iets hebben, ik heb er dit bedrag voor over, ik kom tot de constatering bij het kopen van een product dat ik het daarvoor niet kan krijgen en dat ik daar meer geld voor nodig heb. Ik ga terug naar huis om te bedenken of ik daar wel of niet meer geld voor over heb. Dat is an sich toch geen heel rare redenering. U tilt daar heel zwaar aan door te stellen dat de markttoets niet serieus is genomen. Volgens mij is er opnieuw teruggegaan en gekeken of we er meer geld voor over hebben. Daar is op een gegeven moment ook een bedrag uitgerold. Waarom is de commissie daar zo kritisch over?)

De heer **DE WOLF**: Nee, daar ben ik niet kritisch over. Er is meer geld uitgerold.

Met andere woorden, men heeft de markttoets niet genomen in termen, kunnen we het voor het bedrag dat we toen in de subsidiebeschikking overeengekomen zijn met het ministerie doen. Antwoord: nee. Dus we leggen er meer geld bij. Dat heeft de gemeente ook willens en wetens gedaan en daar zijn besluiten over genomen en we onderhandelen verder om te kijken of we uiteindelijk binnen het door ons gewenste bedrag kunnen uitkomen. Dat is netto wat het effect van die markttoets is geweest. De commissie heeft geen enkel oordeel over het punt of dit nu goed of slecht is. Men heeft in de tijd de afgesproken toets zoals die ook bij raad zelf bij motie netjes is afgesproken te doen, niet gedaan. Men is gaan onderhandelen. Dat is iets anders dan zeggen, wat is hier aan de hand, wat doen we nu, gaan we voor dit geld of gaan we niet voor dit geld. Dan naar het go-besluit. Ik vergeet nog even het punt van de heer Flos toen hij vroeg of de minister in de tijd van de beschikking van de subsidie eigenlijk al wist dat het een onhaalbare opzet zou zijn. Het antwoord daarop is dat wij geen aanwijzingen hebben dat dat een rol heeft gespeeld. Door de minister is aangegeven en ook in de advisering naar de minister is dit aangegeven dat het overeengekomen subsidiebedrag weliswaar onderin de marge van hoe je dat allemaal berekent zat, maar reëel was. En dat voor dat bedrag ook naar de mening van het ministerie de aanleg van de Noord/Zuidlijn tot stand moest kunnen komen. Overigens heeft de minister ook in het openbaar verhoor aangegeven dat ze het wel een verstandige beslissing vond om dan te kijken hoe die markttoets zou uitvallen. Dus wat de bevindingen van de commissie betreft zijn daar geen aanwijzingen voor. Volgens mij heb ik alle punten rondom de subsidiebeschikking nu in grote lijnen gehad. Dan kom ik automatisch bij het punt van het go-besluit en de voorbereiding daarvan. Ik heb er al een paar dingen over gezegd. Mevrouw Van der Garde merkt op dat de raad zich actief bemoeit heeft met de informatievoorziening wat betreft het go-besluit. Ik kan dat alleen maar beamen. Kreeg de raad de juiste antwoorden? De raad heeft ongeveer op elke vraag, en dat waren er heel veel zoals de heer Flos zelf heel goed weet, antwoord gekregen en we hebben geen aanwijzingen dat er onjuiste antwoorden zijn geweest. Waar het natuurlijk over ging en dat schrijven we ook in het rapport, was de duiding van die antwoorden. Wat werd nu eindelijk gezegd of bedoeld. Wat waren de consequenties van de antwoorden die werden gegeven. Hoe werkte dat uiteindelijk uit. De commissie is tot de conclusie gekomen dat we juist op het punt van die duiding in de informatie-uitwisseling tekort zijn geschoten. Er is niet helder geworden wat het betekende als we onder de voorwaarden die er toen waren bij het go-besluit zouden zeggen: ja we doen het. Met name niet omdat er denk ik als het ging om de duiding van de risico's in de contracten die waren afgesloten onvoldoende aandacht aan is besteed of onvoldoende duidelijk van is geworden in elkaar zat. Ik denk dat daar de knoop zit waar de commissie op duidt.

(De **VOORZITTER**: Bij interruptie mevrouw Van der Garde. Mevrouw **VAN DER GARDE**: Ik heb een probleem om te begrijpen wat de commissie nu bedoelt met duiding. De antwoorden waren juist. Zat er dan een onduidelijkheid in hoe je die moest interpreteren. De duiding die u nu vier keer heeft genoemd is mij niet helder.)

De heer **DE WOLF**: Ik denk dat de interpretatieslag over de informatie die werd gegeven - en dat zat ook een beetje in het proces besloten omdat het vooral in een proces ging van vragen door de raad aan het college en antwoorden van het college in een relatief kort tijdsbestek - niet goed is beschreven wat de antwoorden precies betekenden. In de praktijk van uiteindelijk de uitvoering van dat project.

Mevrouw **VAN DER GARDE**: Volgens mij is een heel belangrijke vraag in deze of het college zelf wist wat die antwoorden betekenden heel veel zaken duidelijker zijn geworden. Wist het college zelf wat die antwoorden dan betekenden? Ergens in het rapport staat ook dat door die vragen heel veel zaken aan de orde zijn gekomen en duidelijker zijn geworden voor niet alleen de raad maar ook voor anderen. Wist het college dan wel wat precies die antwoorden waren?

De heer **DE WOLF**: De commissie heeft de indruk dat ook het college niet altijd wist wat de duiding van die antwoorden was. Laat ik een voorbeeld noemen. Er zijn discussies geweest over de win-winsituaties van de open eindregelingen. Met de kennis van achteraf maar dat is het enige wat de commissie kan constateren op dat punt, moet je zeggen dat dat een duiding was of in ieder geval een idee of een interpretatie die op zijn minst niet met de huidige werkelijkheid overeengekomen is. Tot zover voorzitter.

De heer **MANUEL**: Ook op het punt van die duiding blijft toch de vraag, was er dan in de projectorganisatie niemand die het wist? Of zijn die antwoorden dan zodanig gegeven dat ze als het ware geen slapende honden wakker zouden maken. Dat blijft een beetje in het onduidelijke bij uw antwoord.

De heer **DE WOLF**: Het punt is dat wij dat niet weten. Wij weten niet of andere mensen in de organisatie dat wel of niet wisten. Wij constateren een paar dingen. Het ene is dat we constateren dat er in ieder geval niet meer een extern advies is gegeven over de eventuele risico's die er toen lagen. Er is alleen maar intern gewisseld. Het tweede punt ben ik even vergeten misschien kom ik er nog op. Maar het belangrijkste is eigenlijk dat er dus eigenlijk niet getoetst is.

De heer **MANUEL**: Maar dan zegt u eigenlijk ook dat de expertise die dan in huis was onvoldoende was om die antwoorden in hun volledige context te kunnen geven.

De heer **DE WOLF**: Het zou kunnen dat dat het geval is. Dat zou een conclusie kunnen zijn. Een andere conclusie die daar tegenover staat en die ik net had willen geven, is in wezen aansluitend op het betoog van de heer Flos zelf. Er was een uitgangspunt om binnen een bepaald bedrag te blijven en dat is niet vreemd en vind ik ook niet beschamend want daar is natuurlijk ook op gewerkt. Die twee dingen kunnen in the end leiden tot een situatie waarbij je een besluit neemt zonder dat je weet of dat uiteindelijk ook een beheersbare situatie oplevert.

Mevrouw **VAN DER GARDE**: Mijn vragen over deze vragen van de raad bij het go-besluit gingen over de conclusie waarin staat dat de raad het besluit niet had mogen nemen. Kan de commissie daar nog iets over zeggen? Was u dat nog plan of misschien uw collega?

De heer **DE WOLF**: Ik was niet meer van plan om iets zeggen over die conclusie. Wij zijn tot de conclusies gekomen dat de raad dat besluit niet had mogen nemen op dat moment. Dat is altijd – en dat is bij veel van dit soort conclusies het geval – een conclusie die je trekt met de kennis van nu. Daar zit altijd een probleem in. Tegelijkertijd had de raad wel heel veel informatie gekregen, was er ook heel veel onzekerheid over. Niet voor niets heeft de raad daar heel lang over gediscussieerd. Niet voor niets heeft de raad moties aangenomen die het bedrag dat de gemeente extra bijlegde bij het besluit hebben verhoogd. U wijst daar zelf op. Dat duidt op zijn minst op het gevoel dat er gezocht werd naar meer zekerheid. Je had ook als raad kunnen beslissen dat we de markttoets misschien niet als toets voldoende hadden genomen maar te veel als onderhandeling hadden genomen. Misschien was het verstandig geweest om op zijn minst een half jaar te wachten met het besluit om te bouwen zodat je in een andere marktsituatie terecht zou zijn gekomen en dan misschien andere onderhandelingen zou hebben kunnen voeren. Dat besluit is niet genomen. Er zijn overigens ook redenen voor. Er waren deadlines waarbij de aanbestedingscontracten die er waren met aannemers zouden verlopen, dus dat de aanbestedingen zouden verlopen. Het is zo'n proces waarbij je ook als raad toch voor een deel onder druk staat gegeven de omstandigheden. Men heeft in ieder geval niet besloten om dat te doen en men had dat wel kunnen doen. En de commissie zegt nu dat dat misschien beter was geweest. Daarmee is niet gezegd dat de commissie had gezegd

dat je die Noord/Zuidlijn niet had moeten aanleggen. Dat was het punt niet. Het punt was dat je dat niet op dat moment besluiten.

De heer **FLOS**: De vraag dringt zich toch op hoeveel zekerheid moet je hebben. Ik heb soms het idee dat de commissie streeft naar 100% zekerheid over alles. De verzekeringen, de contracten, et cetera. Hoeveel zekerheid moet je hebben om op een gegeven moment een besluit te kunnen nemen?

De **VOORZITTER**: Ik zie mevrouw Van Pinxteren ook. Wilt u hierop aansluiten?

Mevrouw **VAN PINXTEREN**: Niet op het laatste. Volgens mij gaan de discussie en de vraag die mevrouw Van der Garde opwerpt over het gevoel dat sommige mensen hebben bij lezing van die zin: "de raad had het niet mogen beslissen". Dat gaat over of dat verwijtbaar is aan de raad. Daar gaat die discussie over. Ik interpreteer het antwoord van de heer De Wolf en zo heb ik trouwens ook het rapport geïnterpreteerd, als inderdaad op dat moment was het verstandiger geweest als de raad daar anders over had geoordeeld. Maar dat houdt nog niet automatisch in dat het verwijtbaar was. Ik zie namelijk verder in het rapport ook de punten waarop aangegeven wordt dat die duiding ontbrak, dat het overzicht ontbrak en dergelijke. We kunnen hier een half uur blijven hangen op dit punt maar ik stel voor dat we gewoon verder gaan met de andere beantwoordingen.

De **VOORZITTER**: Wil de heer De Wolf hier nog nader op ingaan? Nee?

De heer **DE WOLF**: Nee. Ik denk dat mevrouw Van Pinxteren heel goed samenvat waar denk ik indertijd de raad ook gewoon voor stond en voor zat.

De **VOORZITTER**: En de vraag van de heer Flos?

De heer **DE WOLF**: 100% zekerheidvraag? Nee.

Mevrouw **VAN PINXTEREN**: Is dat niet een vraag voor volgende week?

De heer **DE WOLF**: De vraag van de heer Flos is of de commissie uitgaat van een soort 100% zekerheid vereist. De commissie doet daar niet heel veel uitspraken over maar voor zover je dat rapport gewoon leest denk ik dat de commissie helemaal niet streeft naar 100% zekerheid. Maar dat de commissie wel heeft afgewogen wat er aan informatie lag, hoe de duiding daarvan was, hoe dat voor een deel onder druk stond en wat voor besluiten er zijn genomen en dat je dan ook van de raad een andere beslissing zou kunnen hebben verwacht.

De heer **MANUEL**: De heer De Wolf begint weer over die duiding en de informatie die verstrekt is aan de raad. Dat heeft de raad er ook toe gebracht om uiteindelijk de motie van de heer Bijlsma aan te nemen. Toentertijd was dat nog een enorm bedrag die 81 miljoen. Achteraf is dat een lachertje als je kijkt wat het daadwerkelijk gaat kosten. Maar dat is dan toch de consequentie geweest van de informatie die verstrekt is aan de raad en de duiding die wij daar als gemeenteraad aan gegeven hebben om te zeggen dat het inderdaad wel wat meer kan gaan kosten en we zijn bereid om daar een extra bedrag voor te reserveren. Maar dat bedrag slaat met de kennis van vandaag helemaal nergens op. Dus er is nog steeds een enorm informatiegat geweest waardoor de raad niet weet wat het nu uiteindelijk lijkt te worden. Waar zit dat verschil dan?

De heer **DE WOLF**: Dat verschil zit in de duiding van de aard van de contracten die waren overeengekomen of waar men met het go-besluit voor zou komen te staan.

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverlag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

De heer **MANUEL**: Dat klopt. Maar dat kon de raad op het moment van het go-besluit denk ik niet weten.

De heer **DE WOLF**: Dat kon de raad op dat moment niet volledig weten. Maar er is niet voor niets, en dat zegt u zelf ook, extra geld bijgelegd.

De heer **VAN DROOGE**: Mevrouw Van Pinxteren werpt op of het verwijtbaar is aan de raad. Mijn vraag sluit daarop aan. Het is een andere verantwoordelijkheid tussen college en raad. Je kunt zeggen dat het niet had mogen gebeuren. Is het verwijtbaar? Dat weten we niet helemaal. Maar als je het nu over het college hebt in plaats van over de raad. Die wordt geacht de beheersing ten volle te hebben en het voor te leggen aan de raad die dan komt. Vindt u dat er onderscheid moet zijn tussen of het college het niet aan de raad had mogen voorleggen en dat de raad het besluit niet had mogen nemen?

De heer **DE WOLF**: We zitten inmiddels in het dualisme en het college had een besluit genomen, het besluit voor de raad voorbereid. In die formele situatie zeggen wij dat de raad dat besluit op dat moment niet had moeten nemen. We hebben het er al over gehad dat het college naar het inzicht van de commissie ook die duiding niet goed heeft kunnen maken. Over of dat verwijtbaar is zegt de commissie in wezen dat het een soort politiek oordeel is wat de raad nu moet gaan vellen of dat verwijtbaar is. Daar zeggen we verder niets over. We constateren dat dat het geval is en hebben dat in de conclusie zo al neergezet.

De **VOORZITTER**: Waren er nog andere punten van u meneer De Wolf?

De heer **DE WOLF**: Nog een paar punten waaronder het boorproces. Er zullen ongetwijfeld een paar punten zijn die ik helemaal oversla maar omwille van de tijd vindt u dat misschien niet zo heel erg. Ik heb begrepen van de voorzitter van de commissie dat we nog een aantal dingen schriftelijk beantwoorden. Dat lijkt me misschien verstandig. Nog even over het boorproces omdat iedereen met als laatste de heer Manuel gevraagd heeft naar de ideeën van de commissie over hoe de discussie over dat boorproces, dat maatschappelijk debat, tot stand zou moeten komen en wat voor discussie de raad dan zou moeten voeren. Zoals u inmiddels heeft begrepen gaat het de commissie om vier punten. Om welke risico's gaat het uiteindelijk bij het boorproces, wat zijn de beheersmaatregelen, welke risico's zijn acceptabel en wat gebeurt er in het geval van incidenten. Dat zijn de vier hoofdonderwerpen die de raad verder zou moeten bediscussiëren. Als je dan kijkt naar de risico's dan gaat het bijvoorbeeld om vragen of alle risico's door het college in voldoende mate op tafel zijn gelegd en zijn toegelicht en of de raad daar kennis van heeft.

De heer **FLOS**: Wij hebben in de commissie Verkeer een uitgebreide discussie gehad over kleine kans grote gevolgen risico's en dat soort dingen en er is uitgebreid op het boorproces ingegaan. We hebben hier ook professor Maidl over gehoord. Ik wil eigenlijk graag weten of de commissie van mening is dat daar bovenop dit nog steeds nodig is of dat u zegt dat aan dit deel wel is tegemoetgekomen en dat het nu nog met name gaat om het laatste deel van deze discussie. Namelijk welke consequenties je eraan verbindt.

Mevrouw **VAN PINXTEREN**: Het verbaast mij dat de heer Flos het steeds zo insteekt. Het lijkt wel of u niet gelezen hebt of begrepen hebt wat de enquêtecommissie aanbeveelt. Dat is dat we ook een transparante discussie voeren zodat de buitenwereld ook weet wat wij daarover weten. Zodat er ook afgesproken wordt en besproken wordt wat de marges zijn van de risico's die je in dat proces wilt lopen. U zegt de hele tijd, dat deed u bij de eerste vragensessie ook al, dat we in de commissie al uitgebreid over het boorproces hebben gesproken. Dat is toch niet hetzelfde? Dat wij daarover in de

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverlag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

commissie gesproken hebben of dat ook de Amsterdammer weet waar hij allemaal rekening mee moet houden?

De heer **FLOS**: Volgens mij ga ik over mijn eigen vragen. Uw toon bevalt mij wat dat betreft wat minder. Ik stel gewoon de vraag die ik wil. Ik ben nog steeds van mening dat het reële vragen zijn en dat we een deel wel hebben besproken zoals ik van mening ben dat de commissie het heeft bedoeld. Maar ik wil dat graag van de commissie horen. Als zij dat niet met mij van mening is dan is het aan de commissie om dat te zeggen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Bergervoet.

Mevrouw **BERGERVOET**: De heer De Wolf beschrijft nu alleen het proces, een viertal vragen die moet worden beantwoord maar wat ik graag wil weten is wat er dan komt te liggen? Komt er een soort meetlat van 2 of 3 millimeter verzakken en niet meer, daar kunnen we toch niet over spreken. Waar moet het in resulteren? U noemde een kader maken maar ik heb heel veel moeite met wat we dan met elkaar gaan maken en wat we dan afspreken.

De heer **DE WOLF**: Even over het interruptiedebatje tussen mevrouw Van Pinxteren en de heer Flos. Ja, de enquêtecommissie heeft kennis genomen van de besprekingen in die commissie Verkeer en Vervoer, dus die discussie over vooral de techniek en de financiële risico's was een belangrijk punt in die commissievergaderingen. En nee, het was niet in eerste instantie de bedoeling om die discussies weer allemaal over te doen. In the end gaat het bij die vier vragen over het volgende. De commissie is van mening dat naar de bevolking van Amsterdam toe en naar de direct betrokkenen op het traject in Amsterdam toe duidelijk moet zijn waar de gemeenteraad, waar de politieke partijen in die gemeenteraad in het boorproces nu eigenlijk staan. Wat vinden zij. Het kan best zijn dat we als gemeenteraad concluderen dat we niet kunnen zeggen om hoeveel millimeter afwijkingen of scheuren in de muren het gaat, maar wel over welke stappen er gezet worden om dat bij wijze van spreken op dagbasis goed in de gaten te houden. De bevolking op dagbasis via internet of via andere mogelijkheden op de hoogte te houden waar die boor zit, wat gebeurt daarmee, gaat dat goed, gaat dat niet goed, zijn er problemen. Dat soort processen moeten in de raad op zijn minst zijn besproken om duidelijk te maken dat we een aanvaardbare communicatie met de bevolking hebben, zelfs ook vanuit de raad om duidelijk te maken dat we met zorg kijken hoe dat boorproces verloopt en of dat zo gaat dat we daarin voorkomen dat wij, het college, de Amsterdamse bevolking voor allerlei soorten van verrassingen komen te staan waar we in principe wel of geen rekening mee hadden kunnen houden. Van een aantal dingen kun je niet voorspellen hoe dat zal gaan. Maar op basis van een groot deel dat wel bekend is, is besloten door diezelfde raad die hier nu zit om het boorproces te laten lopen. Een groot deel van de risico's hebben we geprobeerd zo technisch mogelijk, zo droog mogelijk in beeld te brengen. Waar het over gaat is duidelijk te maken dat we als raad een betrokkenheid hebben bij de vragen, de angsten, de ideeën die daar op zijn minst in de omgeving in Amsterdam over bestaan. Ik denk dat dat een belangrijk punt is als het gaat over dat maatschappelijk debat. Dat is vrij filosofisch en mevrouw Bergervoet heeft gelijk dat dat niet meteen tot harde kaders leidt waarbinnen wij opereren. Dat kan ook niet. Dat wil de commissie denk ik ook niet. Waar het over gaat is dat er een proces is waarbij we wel met beide voeten op de grond staan en met de bevolking blijven praten. Dat is denk ik de achtergrond die de commissie heeft bij haar voorstellen vervat in een viertal stappen om te bediscussiëren in de gemeenteraad.

De **VOORZITTER**: Eerst mevrouw Van Pinxteren, dan de heer Manuel, dan mevrouw Bergervoet.

Mevrouw **VAN PINXTEREN**: Zoals u het beschrijft, had ik het ook helemaal

begrepen en dat is ook helemaal helder voor mij. Maar mijn vraag was veel saaier dan dat. Hoe gaan we dat doen? Wanneer doen we dat? Wie bereidt dat voor? Zo sec wordt het dan eigenlijk. Hoe doe je dat. Ik begrijp precies wat u bedoelt en wat u wilt. Maar mijn vraag was gewoon hoe u zich voorstelt dat wij dat gaan doen.

De **VOORZITTER**: Ik ga even een paar vragen verzamelen en misschien kunt u daar dan nog een keer antwoord op geven. De heer Manuel.

De heer **MANUEL**: Dat zouden we kunnen doen door een grote communicatieactie te houden waarbij alle risico's nog een keer goed in kaart worden gebracht en in begrijpelijke taal worden verteld aan de mensen in de stad. Dat lijkt mij het probleem niet. Dat is bij ons ook gebeurd. Het was misschien een beetje technisch en een beetje saai maar dat kun je natuurlijk wel vergemakkelijken zodat mensen het kunnen begrijpen. Maar dan krijg je het volgende. Dat gaan we dus boren en dan is het niet onwaarschijnlijk dat er iets zal gebeuren in dat boortraject. Dan is het misschien zelfs wel enigszins waarschijnlijk dat er zettingen gaan optreden. Dan heeft de inspreker van vanavond misschien wel gelijk dat er dan hier en daar wat scheurtjes in gebouwen zullen optreden van 1 of 2 millimeter in breedte. Maar zoals wij in het rapport hebben gelezen beoogt de raad al van tevoren een discussie te houden waarin we kaders stellen en waarin we zeggen dat als er zettingen komen – we hopen dat het niet gebeurt dus we proberen ze te voorkomen, maar als ze toch optreden – dan gaat dat niet betekenen dat we het boorproces op dat moment weer gaan stilleggen. Dan gaan we door. Natuurlijk zullen we zorgen dat de mensen veilig zijn. Natuurlijk staan we garant voor reparaties, voor schadeherstel. Maar we gaan door met boren. Dat staat volgens mij in uw rapport maar u ontkent dat op dit moment enigszins dus een verduidelijking op hebben.

Mevrouw **BERGERVOET**: Uit wat de heer De Wolf vertelt concludeer ik nu dat u eigenlijk bedoelt als enquêtecommissie dat het over de communicatie naar de stad en de bewoners gaat. Daar moeten we het over gaan hebben en dat moet duidelijk en transparant met de allermooiste middelen enzovoort.

De heer **BAKKER**: Na de uitleg van de heer De Wolf begrijp ik het eigenlijk nog minder. De raad moet nu nog een keer een commitment uitspreken over het boren. Of een filosofisch debat voeren. De heer Veerman heeft ook al gezegd dat er bij het boren schade zal ontstaan. Dat is niet te vermijden. Het grootste deel van de raad heeft ingestemd met het rapport Veerman. Moet dat nu nog een keer? Veerman heeft ook gezegd dat alles beter gecommuniceerd moet worden. We moeten ons niet meer verstoppen maar moeten helder aan de Amsterdammers zeggen wat er kan gebeuren. Daar moeten we niet kinderachtig over zijn. Volgens mij heeft de wethouder daar ook al duidelijke dingen over gezegd. U kunt in een hotel gaan slapen als die boor eraan komt. Ik weet eigenlijk niet wat ik daar nog over moet zeggen. Ik kan niet zeggen 2 millimeter verzakken is prima. De etalage van de Bijenkorf oké. U kunt toch moeilijk van mij verlangen dat ik dat soort uitspraken doe. Ik weet niet goed wat u nu van de raad wilt.

De heer **DE WOLF**: Dat snap ik want het is ook niet eenvoudig. Het is en blijft ook voor de commissie niet eenvoudig. Binnen de commissie waren de conclusie en de aanbeveling dat er wel behoefte is om dat debat op de een of andere manier te voeren. Ik loop u even nu af. Over de praktische invulling van die discussie heeft de commissie geen voorstellen gedaan omdat dat iets is dat aan de raad zelf is en dat moet met het presidium en het college verder worden afgesproken zodat dat op een juiste en tijdige manier gedaan kan worden. Dus daarover kunnen verder nadere voorstellen worden gedaan. En als u het aantrekkelijk vindt dat de enquêtecommissie daar iets voor doet dan kunnen we dat misschien in een notitie neerleggen. Maar ik kan me ook voorstellen dat u daar ook zelf ideeën over heeft. Het tweede punt; is het nu alleen een communicatie actie?

De **VOORZITTER**: De heer Van Drooge.

De heer **VAN DROOGE**: De heer De Wolf doet een halve suggestie van misschien als u dat vraagt dan willen we daar nog een antwoord op geven maar dat lijkt mij toch iets wat u niet zou moeten suggereren. U legt dat nu bij de raad neer en volgens mij moet de raad dat doen.

De heer **DE WOLF**: Ik deed een suggestie en verder niets. Het is uiteraard een zaak van de raad. Het rapport ligt ook bij de raad. Is het nu een communicatieactie? Nee. Dat is niet wat de bedoeling is want dat zou een soort technische benadering zijn waarbij ik door het gebruiken van een aantal voorbeelden over hoe je dat zou kunnen doen het vooral een soort technisch PR-verhaal zou worden en dat is niet wat ik en de commissie willen. Ik denk dat het verstandig is als deze raad, en dan kom ik bij de heer Bakker, zich probeert politiek uit te spreken over de als-dan discussies. Dus als de SP als conclusie trekt dat zij niet iets kan vinden over 2 of 3 millimeter scheuren dan moet helder zijn dat ze dat vindt. Of dat de raad dat vindt. Het zijn de vragen die hier ingesproken en wel ook gewoon op tafel worden gelegd en ik denk dat we niet om een aantal van die vragen heen kunnen in het debat. En dat zijn politieke vragen en de commissie zegt dat daar wel een keer over gesproken moet worden in de raad. Dat is niet eenvoudig, dat begrijp ik allemaal wel, maar desalniettemin. Moeten er stevige kaders worden gesteld? Dat is ingewikkeld en daar heeft de commissie geen antwoord op. Wel is het zo dat de raad zelf heeft besloten te boren. Daar is geen twijfel over. Dat is met het aanvaarden van Veerman gedaan. Daarmee heeft u ook aanvaard dat er doorgeboord wordt onder een aantal condities die Veerman in vrij vage termen schetst. Met andere woorden, als het niet te ernstig is dan wordt er doorgeboord. De vraag aan de raad is nu of wij de vraag kunnen beantwoorden wanneer het iets te ernstig is? Dat is de vraag waar het over gaat. Dat is het debat waar we voor staan als raad. Ik denk dat het debat ook daarover moet gaan. Dat is wat de commissie voorstelde.

De **VOORZITTER**: Was daarmee uw beantwoording afgerond?

De heer **DE WOLF**: Ik denk dat ik genoeg aan het woord ben geweest.

De **VOORZITTER**: Prima. Dan geef ik het woord aan de heer Limmen.

De heer **LIMMEN**: Ik zal wat zeggen over de rol van het college en van de raad. Ik zal nader ingaan op een aantal resterende conclusies en aanbevelingen. Ik zal wat zeggen over de verzekeringen en ik zal wat zeggen over de verantwoording van het onderzoek. In de eerste plaats een algemene opmerking over de conclusies. Er is door de een gezegd dat de conclusies wat mild zijn in relatie tot de schragende en door anderen wordt dit weer op een tegenovergestelde manier geduid. Het is voor de commissie wat lastig om daarmee om te gaan en daar in zijn algemeenheid op te reageren. Behalve dan dat wij hebben geprobeerd om juist heel dicht te blijven op de onderliggende motivering. Het is niet de bedoeling geweest om het milder neer te zetten en ook niet om het ernstiger neer te zetten. Als daar op een gegeven moment opmerkingen over zijn dan zou het dienstig zijn als wij weten over welke conclusies het gaat. Dan kunnen wij daar wat specifiek op reageren. Er is door mevrouw Van der Garde en de heer Flos iets gezegd over de medewerking door aannemers en wat dit nu eigenlijk betekent voor het onderzoek. Het is goed om op te merken dat de primaire taak van de enquêtecommissie is te onderzoeken wat het door het college gevoerde bestuur is. Dat is ook onze primaire focus geweest. Dat laat onverlet dat wij ook wel degelijk gesproken hebben met aannemers maar dat wij in die zin beperkter zicht op hebben. Dat betekent niet dat we er geen zicht op hebben. We hebben wel degelijk met aannemers gesproken over hoe zij hun participatie aan het project hebben ervaren en daardoor hebben we daar wel een beeld van maar het is bijvoorbeeld beperkter dan het beeld dat wij hebben van het college

en wat daar gebeurt omdat dat ook niet onze primaire focus is. Over naar een andere vraag van mevrouw Van der Garde die te maken heeft met het traag uitvoeren van de verzekeringsmotie. Het klopt dat dat traag is uitgevoerd. Ons begrip, en dat is een reconstructie van het verleden, houdt in dat men er simpelweg niet in slaagt om eerder uitvoering te geven aan die motie. Met andere woorden, het verzekeren lukte gewoon niet. Daarover is in de raad wel het een en ander gewisseld en vervolgens is het besluit genomen om zoals men dat noemde zelf te verzekeren. 1996, de keuze wat betreft het traject. U vraagt of het toen mogelijk was om ook andere keuzes te maken. Het antwoord is ja. Er zijn ook verschillende varianten aan de raad voorgelegd. Ons is gebleken dat de raad destijds niet heel kritisch heeft gereageerd op de voorgelegde varianten. De argumenten van de portefeuillehouder werden overgenomen. Daarbij heeft ook de actiegroep "Behoud Beatrixpark" een rol gespeeld. Wat tegelijkertijd ook wel degelijk gemeld werd dat die variant technisch complexer was. Daarom is 1996 ook een belangrijk moment in de chronologie. U heeft een vraag gesteld over de scheiding tussen ontwerp en uitvoering. Het is mevrouw Bergervoet die die vraag gesteld heeft. Dat betekent dat dat als een soort van wet van Meden en Perzen moet gelden maar wel in de situatie zoals we die hier hebben aangetroffen waarbij de gemeente uiteindelijk zelf zo'n project geheel voor eigen rekening en risico uitvoert. Op het moment dat die risico's door een bepaalde marktpartij worden overgenomen en men zegt op basis van de lumpsum, zullen wij het in zijn geheel opknappen dan is dit ook geen dilemma want dan krijg je het voor een bepaalde som en dat is het klaar als het goed is. U heeft ook een vraag gesteld over de regeling grote projecten. De aanbeveling van de commissie valt te lezen als een aanbeveling die wat dat betreft in modaliteiten moet worden gezien. Dat betekent dat je bij ieder groot project dat zich voordoet en afhankelijk van hoe ingewikkeld het is, het aan de raad moeten zijn om te bekijken welke checks en balances je precies nodig hebt.

Mevrouw **VAN DER GARDE**: Een aanvullende vraag daarbij is ook, hadden we bepaalde zaken eerder geweten als het vanaf het begin af aan zo'n soort regeling was geweest. Een beetje een vervelende als-dan vraag. Misschien kunt u daar nog eens nader naar kijken.

De heer **LIMMEN**: Een nader onderzoek gaan we er waarschijnlijk niet naar doen. Wij doen deze aanbeveling als commissie omdat we denken dat als je op die manier als commissie ook aan informatievergaring kunt doen in een eerder stadium, je daarmee zaken kunt voorkomen. Dat is wel de pretentie die wij hebben. Dat je daarmee dit soort situaties kunt voorkomen. Er is ook een vraag gesteld over het adviesbureau. In hoeverre hebben wij nu zicht kunnen krijgen op wat er op het adviesbureau is gebeurd. We hebben contact gehad met het adviesbureau. We hebben heel veel vragen gesteld en daarop ook een heleboel antwoorden gekregen. Wij hebben zicht op hoe dat verlopen is, wat de advisering is geweest, ook vanuit het adviesbureau. Dat heeft u ook nog kunnen terugzien in het rapport. Wij hebben op een gegeven moment ook een beeld van de informatievoorziening tussen het adviesbureau en het toenmalige projectbureau toen het nog gescheiden was. Dat soort inzichten kun je niet opdoen als je niet ook een beeld hebt van wat de advisering was van het adviesbureau. Dan ga ik door met een vraag van de heer Flos met betrekking tot de archiverings situatie die we hebben aangetroffen bij het project Noord/Zuidlijn waarover de commissie heeft geoordeeld dat het niet adequaat is. We hebben geen onderzoek gedaan naar andere projecten binnen de gemeente Amsterdam. Wij weten dus niet hoe het bij andere projecten is gesteld met betrekking tot de archivering. Alleen, gegeven de situatie die wij hebben aangetroffen bij het project Noord/Zuidlijn leek het ons verstandig om daar ook nog eens naar te kijken. Er is ook een vraag gesteld over de PI-verzekering. De vraag is me eerlijk gezegd wat ontschoten maar ik kan wel zeggen wat onze aanbeveling is en dan hoop ik dat dat een antwoord is. Misschien kunt u hem nog eens herhalen?

Mevrouw **VAN DER GARDE**: Eigenlijk heeft u er al iets over gezegd. Ik had daar

niet specifiek een vraag over maar die ging over de verzekeringen in het algemeen. Daar heeft u iets over gezegd. Ik ben niet heel tevreden over het antwoord maar dat komt later wel.

De heer **LIMMEN**: Dat is enigszins onbevredigend maar goed we laten het dan toch zitten. Dan gaan wij door naar een vraag die gesteld is met betrekking tot integratie van het projectbureau en het adviesbureau. De vraag is of de commissie het idee heeft dat daardoor dat tweestromenland min of meer afdoende is opgelost. Wij denken inderdaad dat dat het geval is nu moment dat je één organisatie hebt. We denken dus dat de integratie van het adviesbureau en het projectbureau tot de huidige projectorganisatie een goede zaak is en dat daarmee de eerdere situatie die we hebben geconstateerd afdoende is ondervangen. Er is ook een vraag gesteld over de aanbeveling van de heer Bijlsma die ook een heel actieve en keurige betrokkenheid heeft gehad bij dit traject. We hebben daar heel goed naar gekeken en hebben het ook meegewogen bij het rapport zoals dat thans voorligt. Ook is door meerdere mensen gevraagd naar de verantwoording van het onderzoek en hoe dit proces is gegaan. Ik kan daar een paar dingen over zeggen. We hebben een heel uitvoerig hoofdstuk afgeleverd waarin we heel feitelijk en praktisch hebben aangegeven waar we tegenaan zijn gelopen. Hoe wij erop gereageerd hebben is volkomen duidelijk. U kunt dit zien in de correspondentie. Wij hebben dat juist ook gedaan om te voorkomen dat er achteraf gesteggel ontstaat over wat er nu precies wel en niet gebeurd is. Dat hebben we allemaal vastgelegd. Dat is heel duidelijk. Er is nog om de kwalificaties gevraagd. Hoe kijkt u erop terug. Hoe wij erop terugkijken kunt u lezen in het rapport. De kwalificaties die wij daaraan geven zijn ook heel duidelijk. Wij hebben er in die zin weinig aan toe te voegen. We doen er ook niets aan af. We hebben het niet voor niets op een heel duidelijke manier neergelegd. De rol van de burgemeester. Daar is ook iets over gevraagd, mede in het kader van de besluitvorming in het jaar 2002. In zijn algemeenheid kunnen wij daar het volgende over zeggen. We hebben daar als commissie heel zorgvuldig naar gekeken. We hebben geconcludeerd dat als het gaat om wat ook in die advisering van Elzinga staat, en die brief heeft u inmiddels wel, en dat zie je ook terugkomen in de beantwoording van de minister, dat is dat de burgemeester een zorgplicht heeft voor de kwaliteit van de besluitvorming. Daar kun je een paar dingen over zeggen. In de eerste plaats heeft dat te maken met een actieve betrokkenheid. Wat doet een burgemeester? Wij hebben als commissie geconcludeerd dat je niet precies weet wie wat waar wanneer zegt. Er is ook nog iets gevraagd over de notulen van het college. Dat gaat feitelijk om besluitenlijsten. Dus je weet niet wie precies wat heeft gezegd. Dat betekent dat je heel voorzichtig moet zijn als het gaat om oordelen over wie had op welk moment wat moeten zeggen. Je bent er gewoon niet bij. Je weet het gewoon niet. Daar komt nog bij dat als je kijkt naar wat die zorgplicht nu eigenlijk materieel behelst dan is dat eigenlijk niet een soort van verantwoordelijkheid als wethouder maar dan is het een verantwoordelijkheid op afstand. Als je het op die manier ziet dan concludeer je dat het een verantwoordelijkheid op afstand is die feitelijk met name tot uitdrukking komt in de manier waarop het college functioneert, de manier ook waarop de burgemeester ook tijdens vergaderingen opereert. Daar ben je niet bij. Dus je moet uitkijken met feitelijke constatering op dat vlak. Ten tweede is het een verantwoordelijkheid op afstand. Wat we wel hebben geconstateerd, is dat de inhoudelijke betrokkenheid van de burgemeester zeer beperkt was maar dat hoeft nog niet te bijten met de zorgplicht voor de kwaliteit van de besluitvorming.

De heer **MANUEL**: Dat laatste kan zijn maar wat wij in feite hebben voorliggen is een van de conclusies van de commissie dat het go-besluit niet genomen had mogen worden. De informatieverstrekking was onjuist en onvolledig, misschien ook wel aan de wethouder. Dat blijft nog steeds een beetje onduidelijk. Maar hoe dan ook, de wethouder is verantwoordelijk. Er waren misschien een paar losse eindjes die niet goed gecommuniceerd zijn, in ieder geval niet naar de commissie toe dan, althans niet in de duiding zoals de heer De Wolf zei. Er waren dus heel veel onzekerheden. En dan zegt u

toch eigenlijk dat de zorgplicht van de burgemeester zodanig is dat de burgemeester dan misschien had moeten ingrijpen. Had moeten zeggen dat nog te veel dingen onduidelijk waren in dit dossier en dat op dit moment dit besluit nog niet voorgelegd kon worden aan de gemeenteraad. Als u dat zegt dan is dat toch een heel zwaarwegende conclusie want dan maakt u toch de burgemeester verantwoordelijk voor het misgaan van hetgeen is geschied na het nemen van het go-besluit. Of doet u dat niet? Daar moet u toch gewoon duidelijk hom of kuit over geven. Wat is nu die zorgplicht. Is er nu een duidelijke politieke verantwoordelijkheid voor de burgemeester mee gemoeid of niet?

De heer **LIMMEN**: Dat is precies de vraag waar wij ook mee begonnen. Hoe zit het nu met die zorgplicht voor de kwaliteit van de besluitvorming. Dat is een tamelijk vaag omschreven begrip. Het is een tamelijk vaag normenkader. Juist omdat het zo vaag is kun je niet een op een zeggen dat de burgemeester toen had moeten ingrijpen want hij heeft de kwaliteit voor de zorgplicht voor de besluitvorming en dan was het goed gegaan. Zo zwaar is die zorgplicht hoe dan ook niet. Dat is wel de overtuiging van de commissie Maar hoe ver deze wel gaat? Wat dat betreft is de commissie gehouden aan de normen die wettelijk zijn en die zijn gewoon tamelijk vaag.

Mevrouw **ALBERTS**: Maar had de burgemeester überhaupt moeten ingrijpen in dat hele verhaal want u zegt dat we hem dat toen niet kunnen aanrekenen. Dus zou er een moment kunnen zijn geweest waarop hij dat had kunnen doen?

De heer **LIMMEN**: En dat laatste is nu juist zo'n lastige vraag gegeven het feit dat het gaat om zo'n vaag normenkader. Waarbij dus de een kan zeggen dat hij toen had moeten ingrijpen. Maar een ander kan met evenveel reden zeggen, nee, wat ons betreft was dat nog niet nodig geweest. Als het zo'n vaag normenkader is wat je aantreft dan heeft dat er voor ons als commissie toe geleid dat wij daar niet een al te uitgesproken oordeel over hebben omdat die situatie nu eenmaal heel vaag ligt. Dat is hoe wij daar met elkaar over hebben gesproken en dat is waarom we dat op deze manier hebben geformuleerd.

De heer **FLOS**: Wat in ieder geval wel duidelijk is, is dat er een zorgplicht is voor de kwaliteit van de besluitvorming. En u heeft volgens mij wel een oordeel over acht jaar lang de kwaliteit van de besluitvorming waarvoor de burgemeester de zorgplicht heeft. Dan is mijn vraag: wat is uw oordeel daarover. Los van wat er allemaal is gebeurd maar gewoon als je op de keper beschouwt hoe die besluitvorming was, wat is daarover het oordeel van de commissie Was het een goede, een matige, een slechte besluitvorming. Het is wel degelijk van belang wat u daar als commissie van vindt.

De heer **LIMMEN**: Dat brengt mij op de centrale conclusie die we wat betreft het college hebben getrokken en dat is dat er bij herhaling fouten zijn gemaakt in de voorbereiding, de uitvoering van het project Noord/Zuidlijn. Dus dat is heel duidelijk. Dat is bij herhaling en wat dat betreft hebben wij daar een duidelijk oordeel over gevormd.

De heer **VAN DROOGE**: De heer Limmen zegt net dat hij een zorgplicht heeft binnen het college en wij hebben geen inzicht in hoe dat precies is gelopen. Dezelfde zorgplicht heeft de burgemeester natuurlijk ook tegenover de raad. Laten we dat nu ook even vasthouden en daar weten we wel van hoe het is en dat wordt vrij precies genotuleerd allemaal.

De heer **LIMMEN**: Dat klopt. Maar zeker ten opzichte van de raad gaat het met name om een procedurele zorgplicht. Je kunt dus niet zeggen dat als de raad een besluit A of B neemt dat dat anders had moeten zijn en dan had de burgemeester moeten ingrijpen. Dat kun je niet op die manier zeggen.

De heer **FLOS**: De procedurele zorgplicht is er dus wel en daar bent u volgens mij ook bijzonder kritisch over constateer ik. U zegt fout op fout.

De heer **BAKKER**: Tijdig en niet tijdig.

De heer **LIMMEN**: Wij hebben geen conclusie getrokken over de zorgplicht van de burgemeester en specifiek op de procedures. Ik licht hier alleen toe hoe wij die zorgplicht, zeker als het gaat om de raad, ook hebben aangetroffen in het normenkader.

De **VOORZITTER**: Heeft de heer Limmen nog andere punten?

De heer **LIMMEN**: Ja. Er is nog een vraag gesteld over het rapport Veerman en hoe wij ons verhouden tot dit rapport. Wij hebben kennis genomen van het rapport Veerman. Voor het overige hebben wij natuurlijk een andere opdracht gehad en daar wilden wij ons ook maar bij houden. De commissie heeft geen tussentijdse rapportage gedaan. De verdere overwegingen die op sommige momenten komen en gaan in de commissie zou ik voor de commissie willen laten. De side letter hebben wij inderdaad opgevraagd bij het college en die hebben wij niet gekregen. Niet omdat men gezegd heeft, we hebben hem maar u kunt hem niet krijgen. Bij het college was hij niet beschikbaar zoals men heeft aangegeven. Dat is de situatie. De heer De Wolf roept in herinnering dat een side letter een afspraak is tussen politieke partijen en over hoe dat allemaal te duiden valt is ook tijdens de openbare verhoren weer het nodige over gewisseld. Dat kunt u allemaal nog een keer terugzien. We hebben daar met name met de Halbertsma-uitvoering over gesproken.

De heer **MANUEL**: Een klein puntje bij wat de heer Limmen zojuist zei. Er staat ergens letterlijk in het rapport dat u gehinderd bent bij uw onderzoek door het college. Dat staat er niet letterlijk in?

De **VOORZITTER**: Dat was uw duiding.

De heer **MANUEL**: U suggereert in ieder geval dat u gehinderd bent door de niet volledige informatievoorziening van het college. Is het achteraf nog steeds uw indruk dat op bepaalde punten zoals de zorgplicht van de burgemeester en de informatie over wat er dan gewisseld zou zijn binnen het college, van invloed zou kunnen zijn geweest als u meer en sneller geïnformeerd zou zijn geweest of dat er toch nog informatie is die u uiteindelijk niet heeft gekregen waardoor dit rapport anders had kunnen zijn dan het nu is geworden? U heeft het daar namelijk wel over in uw rapport.

De heer **LIMMEN**: Wat ik te zeggen heb over het proces en hoe wij dat als commissie hebben beleefd staat allemaal in het onderzoek. De vraag van wat als. Dat weet je natuurlijk nooit. Tegelijkertijd kunnen we wel constateren dat de loop van de gebeurtenissen door een eventueel extra document niet meer zal veranderen. De beslissingen die genomen worden zullen ook niet meer veranderen en daarmee hebben wij er het vertrouwen in dat onze conclusies en aanbevelingen overeind zullen blijven. Dat is wat wij als commissie heel nadrukkelijk hebben ervaren. We hebben bijvoorbeeld niet het idee dat er vanuit het college gedacht is dat we die notulen maar heel summier doen want dan kan er later nooit eens. Nee. Dat is nadrukkelijk niet de indruk die wij daar als commissie over hebben. Tot slot nog een vraag van de heer Van Drooge als het gaat om de bijstellingen. Heeft dat ook in de huidige collegeperiode plaatsgevonden? Zoals u uit het rapport kunt afleiden is dat het geval. Daarmee kom ik aan het einde van mijn vragen.

De heer **VAN DROOGE**: De vragen over de informatie over de verzekeringen dat ze als verzekeraar optreden en de DNB zegt dat dat niet mag. Is dat ooit gecommuniceerd naar de raad? Dat kon ik er niet uit lezen.

Gemeente Amsterdam

Raadscommissie voor Algemene Zaken, Openbare Orde en Veiligheid, Integraal Veiligheidsbeleid, Bestuurlijk Stelsel, Bestuursdienst, Regelgeving en Handhaving, Juridische Zaken en Communicatie, raadscommissie Financiën, Economische Zaken, Lucht en Zeehaven, raadscommissie Ruimtelijke Ordening, Grondzaken, Waterbeheer en ICT, raadscommissie Verkeer, Vervoer en Infrastructuur, Dienstverlening, Volkshuisvesting en Monumenten

Raadscommissieverlag, 6 januari 2010

**AZ/FEZI/
ROW/VV**

De heer **LIMMEN**: Daar kom ik op terug.

De **VOORZITTER**: Oké. Dat is een van de zaken die nog terugkomen zoals er meerdere zaken zijn waarvan de enquêtemissie heeft gezegd op terug te komen. Ik wil het publiek er nog even op wijzen dat er een site is, www.enquetenzl.nl. waar u zodra die antwoorden er zijn u die daar kunt lezen en ook andere informatie die voor u wellicht interessant is.

De heer **FLOS**: Nog even een vraagje.

De **VOORZITTER**: Degene die het meest over tijd is wil nog even iets zeggen. Ga uw gang.

De heer **FLOS**: Als we nog wat schriftelijke vragen hebben en die morgen indienen worden ze dan ook beantwoord?

De heer **LIMMEN**: Ja. Maar volgens mij moeten we wel kijken of we het enigszins kunnen beperken omdat je natuurlijk een zeer uitvoerig rapport hebt en het mijn overtuiging is dat je een heleboel vragen kunt stellen die uiteindelijk allemaal wel weer te herleiden zijn. Dus ik roep wel de aanwezigen op om daar met terughoudendheid mee om te gaan. Ik denk dat het handig is om daar even een deadline voor af te spreken. Zouden we kunnen afspreken dat we dat morgen voor 12.00 uur hebben? Het gaat tenslotte om vragen die we uiteindelijk deze ronde met elkaar hadden willen stellen.

De **VOORZITTER**: Dat afgesproken hebbende, sluit ik deze vergadering en dank ik iedereen voor zijn aandacht en inzet vanavond en zien wij elkaar volgende week terug.